

Styremedlemmers erstatningsansvar i foreninger

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 594
Leveringsfrist: 25.11.2011

Til sammen 16953 ord

24.11.2011

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>4</u>
1.1	Presentasjon av oppgavens problemstilling	4
1.2	Rettslig plassering	4
<u>2</u>	<u>METODE</u>	<u>5</u>
2.1	Kilder	5
2.1.1	Juridisk teori	5
2.1.2	NIF loven	5
2.1.2.1	Selvdømme	7
2.1.3	Vedtekter og Basis-lovnormen for idrettslag	8
2.1.4	NIFs domsutvalg	10
2.1.5	Foreningspraksis	11
2.1.6	Det ulovfestede culpaansvaret – reelle hensyn	11
2.1.7	Rettspraksis	12
2.1.8	NFFs sikkerhetsforskrifter	12
2.1.9	Retningslinjer for lege- og sanitetstjeneste ved idrettsarrangement (2007)	13
<u>3</u>	<u>NÆRMERE OM FORENINGEN</u>	<u>15</u>
3.1	Hva er en forening?	15
3.1.1	Økonomiske og ikke-økonomiske foreninger	15
3.1.2	Organisasjonen	16
<u>4</u>	<u>GENERELT OM STYREMEDLEMMERS ERSTATNINGSANSVAR</u>	<u>19</u>
4.1	Styreansvaret – et individuelt og personlig ansvar	19
4.2	Generelt om erstatningsvilkårene	21
4.2.1	Ansvarsgrunnlag	21
4.2.1.1	Det ulovfestede culpaansvaret	22
4.2.2	Årsakssammenheng	26
4.2.3	Økonomisk tap	26

<u>5</u>	<u>ERSTATNINGSVILKÅRENE KNYTTET MOT STYREARBEIDET I FORENINGEN</u>	<u>27</u>
5.1	Skyldkravet	27
5.1.1	Styrets kompetanse og plikter	27
5.1.1.1	Hvilke plikter som foreligger	30
5.1.1.1.1	Forholdet mellom styret og daglig leder	33
5.1.2	Den enkeltes kompetanse og erfaring	34
5.1.2.1	Subjektive unnskyldningsgrunner	35
5.1.2.2	Faktisk villfarelse	39
5.1.2.3	Rettsvillfarelse	39
5.1.2.4	Rom for utvikling og gale vedtak	40
5.2	Årsakssammenheng	41
5.2.1	Uenighet om vedtak	41
5.2.2	Fravær og passivitet	42
5.3	Økonomisk tap	42
<u>6</u>	<u>INTERNT ERSTATNINGSANSVAR</u>	<u>44</u>
6.1	Foreningen som skadelidt	44
6.2	Det enkelte medlem som den skadelidte	46
6.3	Ansatt som skadelidt	47
<u>7</u>	<u>FORHOLDET UTAD</u>	<u>49</u>
7.1	Ansvar overfor kreditorer	49
7.1.1	Forholdet til offentlige myndigheter	51
7.2	Styremedlemmenes ansvar for foreningens egne anlegg	52
7.2.1	Styrets ansvar for personskade	53
7.2.1.1	HMS/internkontroll	53
7.2.1.2	Styrets ansvar for deltakere i konkurranse	55
7.2.1.3	Styrets ansvar for publikum	56
7.2.1.4	Styrets ansvar for medisinsk beredskap	57
7.3	Kan foreningen kreve regress?	58

<u>8</u>	<u>AVSLUTNING</u>	<u>60</u>
<u>9</u>	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>62</u>

1 Innledning

1.1 Presentasjon av oppgavens problemstilling

Temaet for oppgaven er styremedlemmers erstatningsansvar i foreninger.

Styremedlemmers rettigheter og plikter i en del typer sammenslutninger, som for eksempel aksjeselskaper, allmennaksjeselskaper og stiftelser, er lovregulert et stykke på vei. Derimot finnes det ingen særskilt lov med tilsvarende regler for foreninger. Jeg ønsker derfor å drøfte hvilke plikter og særskilt hvilket erstatningsansvar som påhviler foreningers styremedlemmer. Jeg vil konsentrere meg om erstatningsansvaret for styremedlemmer i idrettsforeninger, men flere av punktene vil være av generell karakter på foreningsområdet.

1.2 Rettslig plassering

Foreningsretten regnes som en del av privatretten, men har likevel noen offentligrettslige berøringspunkter¹. Mest tydelig blir disse berøringspunktene der foreningen har fått delegert offentlig myndighet til selv å treffe enkeltvedtak. Et eksempel på dette er Norsk Aero Klubb, som på enkelte vilkår har myndighet til å fatte vedtak om flytillatelse².

Det er vanlig å plassere foreningsretten under sammenslutningenes rett, sammen med selskapsretten. Det er ikke alminnelig enighet om hvor grensen mellom disse to rettsdisiplinene går, men én måte å se det på er å kalle foreninger åpne sammenslutninger, mens selskapene er lukkede³. Med dette menes at i en forening kan man melde seg inn i, i motsetning til et selskap der man må være aksjonær eller medeier på annen måte for å få rettigheter på årsmøtet.

¹ Woxholth, Foreningsrett side 43

² Woxholth, Foreningsrett side 34

³ Knops oversikt over Norges rett, side 507

2 Metode

I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for metoden jeg har brukt i arbeidet, herunder en vurdering av hvilken relevans og vekt kildene jeg benytter i oppgaven skal tillegges.

2.1 Kilder

Foreninger vil som alle andre måtte følge samfunnets alminnelige lovgivning. Har foreningen ansatte, må for eksempel arbeidsmiljøloven følges. Men i tillegg til disse alminnelige lovreglene gjelder det spesielle regler for blant annet idrettsforeninger. Foreningsrettsområdet er, som nevnt, ikke lovregulert og det blir derfor særlig nødvendig å se hvilken rettskildemessig betydning disse andre formene for regulering, såkalte “spesiallover”⁴ har. I tillegg til “spesiallovene” finnes det også andre relevante rettskilder. Disse drøftes nedenfor.

2.1.1 Juridisk teori

Foreningsretten er ikke et gjennomarbeidet område i rettsteorien, men Geir Woxholths Foreningsrett og Gunnar Martin Kjenners (Redaktør) Idrett og Juss legger et grunnlag for hvordan forskjellige aspekter på foreningsrettsområdet skal løses/behandles. Disse vil da gjelde henholdsvis på et generelt og spesielt nivå. Det kan også trekkes veksler på teori fra aksje- og stiftelsesområdet, på grunn av likhetene mellom rettsområdene og dette vil det bli lagt en viss vekt på i oppgaven.

2.1.2 NIF loven

NIF-loven⁵ ble vedtatt av Norges idrettsforbund (NIF) og olympiske og paralympiske komité på Idrettstinget 12. mai 2007. Det er blitt foretatt noen endringer i etterkant.

Det er denne jeg kaller “spesiallov”. Den må ikke sammenblandes med en formell lov da den ikke er vedtatt av Stortinget. Det at den betegnes som en lov kan være egnet til å forvirre. Det er et noe uheldig navn, da ordet lov burde vært forbeholdt lovene som vedtas av Stortinget. Et forsøk på en rettslig karakteristik av NIF-loven vil nok plassere den på noe som kan minne om en vedtekt. Men på den andre siden er NIF-loven generell på sitt område og gjelder for alle som er organisert under NIF, så i

⁴ Begrepet forklares i avsnittet om NIF-loven.

⁵ <http://www.lovdata.no/nif/hifl-20070512-0001.html#map0> [siteret dato 30.8.11]

virkeområdet må det sies at den også minner om en lov. Dette vil da være i motsetning til en vedtekt som kan være mer spesiell og med et smalere virkeområde.

Det følger av NIF-loven § 1-1, 4 ledd, at den gjelder for “alle organisasjonsledd og all aktivitet organisert under NIF”. Idrettslagene som er aktuelle i min oppgave er organisert under NIF og derfor underlagt NIF-loven, siden de har meldt seg inn og akseptert å være organisert under NIF.

Innenfor det angitte området, vil NIF-loven være et regelsett foreningen må følge. NIF-loven vil likevel ikke kunne tillegges samme rettskildeverdi som en ordinær lov, men innenfor de angitte områdene vil den gjelde sammen med de ordinære lovene. Et relevant eksempel her er den pågående saken rundt fotballsaken Veigar Páll Gunnarson og hans overgang fra Stabæk til Vålerenga. Her har det kommet en innstilling fra NFFs påtalenemd om meget strenge straffer for partene som avtalte overgangen idet den ble vurdert å være stridende mot NFFs lov.

Denne innstillingen er gitt til Norges fotballforbunds(NFF) egen selvdømmeinstans, Doms- og sanksjonsutvalget. I det juridiske miljøet ble det i etterkant av innstillingen diskutert om ikke disse handlingene er såpass grove at de i realiteten bør etterforskes av politiet og pådømmes i det ordinære domstolsapparatet, da siden handlingen kunne sies å være grovt underslag etter straffeloven § 256. 17. november 2011, besluttet politiet å etterforske saken på grunnlag av allmenne hensyn.

Dette viser at dersom “lovbruddet” på NIF-loven i tillegg også er et brudd på norsk lov, vil saken kunne bringes inn for det ordinære domstolsapparatet. Det vil da i så fall være med grunnlag i et brudd på eksempelvis straffeloven.

For å klargjøre denne grensen ytterligere kan det nevnes noe om hvilke tvister som går for Doms og sanksjonsutvalget.

På området hvor NIF loven gjelder skal alle “tvister med tilknytning til NIF og underliggende organisasjonsledd løses med endelig virkning innen organisasjonenes styrende og dømmende organer”.⁶ Dette hjemles i NIF-loven § 2-21 om selvdømme. Som en ser i NIF-loven § 11-2 kan disse sakene omhandle eksempelvis brudd på NIFs lover vedtak osv., at man på en utilbørlig måte deltar i pengespill vedrørende en konkurranse, eller at man nyter alkohol på bane ved arrangement i regi av NIF. Mest relevant for fremstillingen er styremedlemmenes brudd på NIFs lover og vedtak⁷.

2.1.2.1 Selvdømme

Selvdømme er relativt vanlig i foreninger og betyr at foreningen, eller overordnet organ som foreningen er tilsluttet, selv avgjør dens egne tvister. Slikt kommer typisk i stand ved å akseptere foreningens vedtekter, der dette bør være angitt⁸. NIF-loven gir et eksempel på ordningen med selvdømme. Her løses tvisten i NIFs egen “domstol”, Domsutvalget. Det må også her presiseres at det kun er de angitte tvisteområdene som NIF kan løse selv. Det vil også i forhold til en ordinær dom være forskjell på sanksjonene det er mulig å ilegge. Doms- og sanksjonsutvalget vil for eksempel aldri kunne dømme noen til fengselsstraff. Det kan i utgangspunktet heller ikke anlegges sak for det ordinære domstolsapparatet ved brudd på NIF-loven, da denne ikke er en del av norsk lov. Men det kan tenkes at en domstol vil tillegge brudd på NIF-loven og basis-lovnormen⁹ vekt ved vurderingen av om styret har handlet erstatningsbetingende uaktsomt. Dette siden det her oppstilles regler som gjelder forvaltningen av foreningen, da spesielt i basis-lovnormen.

Sanksjonene i NIF-loven finner en i § 11-5. De mest benyttede ser ut til å være utestengelse og bøter¹⁰.

Det må her sondres mellom selvdømme og voldgift. Voldgift er underlagt egen lov¹¹, mens selvdømmeprosessen finner sine regler i praksis og vedtekter. Videre vil en

⁶ Kjenner, artikkelsamlingen Idrett og Juss, side 232

⁷ Eksempelvis Basis-lovnormen

⁸ Eksempelvis angitt i basis-lovnormens § 9

⁹ Vedtekt med utgangspunkt i NIF-loven. Forklares nærmere i punkt 2.1.3

¹⁰ <http://www.fotball.no/System-pages/arkiv/?topicId=3346>

voldgiftsdom kunne tvangsfullbyrdes, mens dette ikke vil være mulig i en selvdømmeavgjørelse.¹²

Tidligere var det på dette oppgavens område innført tvungen voldgift. Det vil si at partene ikke hadde mulighet til å velge mellom voldgift eller å bringe saken inn for de alminnelige domstolene. Dette ble omgjort på Idrettstinget i 2003. Her ble det besluttet at voldgift måtte avtales mellom partene. At det nå kreves avtale for å inngå voldgift har også støtte i Rt. 1999 s. 1532¹³. Ut i fra ordlyden i dommen kan en tolke at det kreves gyldig avtale for at voldgift kan brukes.

Etter voldgiftsloven § 10 kan partene avtale “voldgift for tvister som er oppstått, og for alle eller særlige tvister som kan oppstå i et bestemt rettsforhold”.

Voldgiftsdommen skal etter § 45 anerkjennes og fullbyrdes av sakens parter. Denne vil da ha samme materielle rettskraft som en dom fra det ordinære domstolsapparatet.

Voldgiftsrettens avgjørelse er dermed endelig og kan kun i noen få unntakstilfeller bringes inn for en ordinær domstol.

2.1.3 Vedtekter og Basis-lovnormen for idrettslag

På selskapsområdet generelt og foreningsrettsområdet spesielt er vedtektene viktige.

Det er her reglene den enkelte organisasjon er tuftet på finnes.

På foreningsrettsområdet får vedtektene større betydning enn på selskapsområdet, siden det mangler lover på området. Woxholth definerer vedtektene som det “sentrale normgrunnlag i foreningsretten”.

NIF-loven og basis-lovnormen bestemmer langt på vei hva idrettslagets vedtekter skal inneholde. Vedtektene blir dermed ikke så unike som på andre foreningsområder uten

¹¹ Voldgiftsloven 14. mai 2004 nr. 25. Tidligere var reglene om voldgift hjemlet i tvistemålsloven. Dette er nå tatt ut av den nye tvisteloven og finnes nå i Voldgiftsloven

¹² Tvangsfullbyrdesloven §4-1

¹³ “Innledningsvis finner jeg grunn til å understreke at den som avtaler voldgift, avskjærer seg fra adgangen til å benytte det alminnelige domstolssystem som ellers står til alle borgeres rådighet. Er voldgift gyldig avtalt, skal saken som hovedregel avvises fra domstolene”

dette pålagte innholdskravet. Et idrettslags vedtekter vil i realiteten kun eller i stor grad inneholde basis-lovnormen.

Etter NIF-loven § 2-2, 2. ledd, skal alle organisasjonsledd ha lover som er godkjent av Idrettsstyret. Det er derfor utarbeidet og vedtatt flere lovnormer. Som NIF-loven, er dette heller ingen stortingsvedtatt lov. I denne fremstillingen er det basis-lovnormen for idrettslag¹⁴ som er aktuell. Basis-lovnormen er altså utarbeidet av NIF, godkjent av deres Idrettsstyre og er laget for idrettslagene, slik at de er sikre på at det de gjør er korrekt i forhold til NIF-loven.

Basis-lovnormen er ufravikelige regelsett som fungerer som et minimum av hva de enkelte organisasjonsleddene må ha i sin egen lov¹⁵. Det er i basis-lovnormen en finner mange av de pålagte oppgavene for styremedlemmene. I følge NIF-loven § 11-2(a) kan det ilegges straff for “person eller organisasjonsledd” ved brudd på disse. Eksempelvis ved brudd på basis-lovnormens § 15 punkt 2 om forvaltningen av idrettslagets midler.

I innledningen til basis-lovnormen for idrettslag er det angitt at “dette er en ufravikelig basis-lovnorm som inneholder minimum av hva alle idrettslag må ha i sin lov”. Dette kunne vært uttrykt klarere, men med ordet “lov” må her forstås idrettslagets vedtekter. Å omtale vedtekter som idrettslagets lov virker ganske utbredt på lovnorm-området¹⁶. Basis-lovnormen krever et minimum av regler i idrettslagene. Den er utarbeidet slik at den kan vedtas uendret som idrettslagets vedtekter eller at idrettslaget uttrykkelig treffer vedtak om at basis-lovnormen skal være vedtektene. Når et idrettslag melder seg inn i NIF må den bruke basis-lovnormen som sin lov, men det kan endres etter opptak i NIF¹⁷. En eventuell endring krever NIFs godkjennelse, så det kan spørres hvor langt denne endringsmuligheten egentlig går. Det vil da kunne være mer detaljerte beskrivelser eller andre generelle regler som ikke er i motstrid med de allerede eksisterende reglene.

¹⁴ <http://www.idrett.no/tema/lover/Sider/basislovnorm.aspx>[sitert dato 30.8.11]

¹⁵ Kjenner, Idrett og Juss side 31

¹⁶ Eksempelvis i basis-lovnormen og i Kjenners Idrett og Juss.

¹⁷ Jfr. siste ledd i den generelle innledningen i basis-lovnormens innledning.

Som nevnt er basis-lovnormen ufravikelig og et idrettslag kan dermed ikke ha motstridende regler i sine vedtekter. Det vil ved motstrid være NIF-loven og basis-lovnormen som legges til grunn¹⁸.

Siden NIFs basis-lovnormen for idrettslag er utarbeidet med hjemmel i NIF-loven, vil brudd på lovnormen kunne ilegges sanksjoner med hjemmel i NIF-loven § 11-2 (a). At dette gjelder for eksempelvis idrettslag hjemles i NIF-loven § 11-1 første ledd. Det er også spesifisert at reglene også gjelder for idrettslagsmedlemmer, utøvere, trenere og ledere.

2.1.4 NIFs domsutvalg

“Domstolen” innenfor Norges Idrettsforbund kalles Domsutvalget. Dette arbeider ut i fra NIF-loven § 4-6, siste ledd. Som beskrevet ovenfor har Domsutvalget kompetanse til å dømme i saker på dens område. Sakene kan ankes til NIFs appellutvalg¹⁹, men i utgangspunktet ikke inn i det ordinære domstolsapparatet. Dette er ikke bare uproblematisk. Siden en mister muligheten til å ta saken inn for de ordinære domstolene må det stilles strenge krav til rettssikkerhet og at viktige prosessregler slik som det kontradiktoriske prinsipp blir fulgt.

Saken mot tidligere idrettspresident Kjell O. Kran vil drøftes senere i oppgaven. Denne kan brukes som et eksempel på hvordan domsutvalget arbeider.

Ankeinstansen kan behandle alle sider ved saken etter NIF-loven § 11-12 siste ledd. Selve rettskildeverdien av førsteinstansens dom vil avhenge av hva overprøvingen viser. Dette er mye likt ankebehandlingen i det ordinære domstolsapparatet. Finner ankeinstansen at førsteinstansen har behandlet saken på en riktig måte, vil den som oftest være enig i førsteinstansens vurdering. Er ankeinstansen uenig i førsteinstansens vurdering vil den kunne oppheve avgjørelsen og sende saken tilbake for ny vurdering, eller vurdere saken selv.²⁰

¹⁸ Jfr. andre ledd i den generelle innledningen i basis-lovnormens innledning

¹⁹ §11-12 jfr. §11-10

²⁰ Kjenner, artikkelsamlingen Idrett og Juss, side 231

2.1.5 Foreningspraksis

Woxholth definerer foreningspraksis som “interne retningslinjer for faktisk adferd som kan virke rettsstiftende, rettsendrende og rettsopphørende”²¹.

Generelt på foreningsrettsområdet vil dette være en kilde som kan brukes ved eksempelvis utfylling av uklar vedtekt.

På det området denne oppgaven behandler vil den såkalte NIF-loven og basis-lovnormen være så klare, at det ikke er mye en idrettsforening kan utvikle egen praksis på. Foreningspraksis har altså liten rettskildemessig relevans og liten vekt i vurdering av spørsmålet om styremedlemmer har eller ikke har erstatningsansvar i foreninger, men kan få noe gjennomslag i en vurdering av reelle hensyn. Foreningspraksis kan bli tillagt vekt dersom reelle hensyn trekker i samme retning²².

På den annen siden vil foreningspraksis kunne brukes for å presisere, klargjøre eller utfylle basis-lovnormen.

2.1.6 Det ulovfestede culpaansvaret – reelle hensyn

Selve culpaansvaret behandles i punkt 4.2.1.1 som en del av det ansvarsgrunnlaget som gjelder på området for styremedlemmers erstatningsansvar, men reelle hensyn som kilde behandles her.

På culpa-ansvarsområdet må rettsanvenderen ofte ta stilling til spørsmålet rundt ansvarsgrunnlag uten å finne støtte i rettskilder. Dermed må dommeren løse problemet ut i fra reglene om reelle hensyn. Reelle hensyn kan forklares som en sikkerhetsventil for dommeren. Her ligger det en mulighet til å påvirke domsresultatet, til en etter hva dommeren ser, bedre løsning. Et eksempel her er når tiden har gått fra lovteksten. Da åpner domstolene for å tolke lovteksten ut i fra nåtidens syn på saken.

Torstein Eckhoff forklarer reelle hensyn slik; “Det er vurderinger av resultatets godhet jeg kaller reelle hensyn”²³. Reelle hensyn er enda mer aktuelt på foreningsrettsområdet enn andre rettsområder, siden det her er få andre rettskilder å lene seg på. Her vil dommerens vurdering av hva som er rimelig eller rettferdig, kunne veie tyngre enn i en

²¹ Woxholth, Foreningsrett side 119

²² Woxholth, Foreningsrett side 119

²³ Eckhoff, Rettskildelære side 371

alminnelig rettssak hvor løsningen f.eks. følger av lovtekstens klare ordlyd eller av sikker høyesterettspraksis

Før ble disse vurderingene kamuflert bak for eksempel utvidende eller innskrenkende tolkning, mens det i dag er akseptert at dette nevnes i dommen som et moment.

2.1.7 Rettspraksis

Et enkelt søk på Lovdata etter søkeordet “foreningsrett” gir 14 funn i

Høyesterettsavgjørelser, mens samme søk i Lagmannsrettsavgjørelser gir 54 treff.

Dette viser at det foreligger rettspraksis, men ikke i en utstrakt grad²⁴. Dette skyldes nok mye prinsippet om selvdømme.

Etter NIF-loven § 2-21 gjelder selvdømmeprinsippet “Tvister med tilknytning til NIF og underliggende organisasjonsledd”. NIF består av 11.793 idrettslag med 2.047.000 medlemskap²⁵, så at selvdømmeprinsippet gir utslag på antall saker i domstolsapparatet synes klart.

Selve betydningen av den rettspraksis som faktisk finnes, vil være lik annen rettspraksis, men siden det foreligger så lite vil den rent faktisk ha en mer underordnet betydning, enn det som er vanlig i rettskildebruken²⁶.

2.1.8 NFFs sikkerhetsforskrifter

NFFs Sikkerhetsforskrifter del 2(Sikkerhetsforskrifter for bredde-fotball) gjelder for alle kamper på alle nivåer. Sikkerhetsforskriftene er utformet av Norges Fotballforbund og må følges av alle arrangører av fotballkamper og eiere av anlegg.

For brudd på sikkerhetsforskriftene hjemles straffen i NFFs sanksjonsreglement.²⁷ Dette gjelder også for breddefotballen(lavere enn 3. divisjon). Den eneste forskjellen fra NFFs

²⁴ Woxholths Foreningsrett, side 103

²⁵ Idrettsregistreringen i 2009

²⁶ Woxholths Foreningsrett, side 103

²⁷http://www.fotball.no/Documents/PDF/2011/Lov_og_reglement/Sanksjonsreglement_hefte_2011.pdf?pslanguage=en

praksis i toppfotballen, er at kretsene selv håndterer sanksjonen, med mindre saken blir anket.

At enkeltmedlemmer kan straffes hjemles i sanksjonsreglementets § 1-3 (1). Dersom det foreligger brudd på sikkerhetsforskrifter i tilfeller hvor foreningen er arrangør av en konkurranse eller eier av et idrettsanlegg, vil dette være et relevant moment i vurderingen av om foreningens styremedlemmer har opptrådt uaktsomt

Det er som i NIF også her selvdømme. NFF er som kjent underlagt NIF og reglene er på flere områder de samme. Grunnen til at det er en egen “domstol” på fotballområdet antas å være at fotballen er stor i Norge og har mange potensielle saker. Disse sakene kunne i realiteten vært bragt inn under NIFs domsutvalg. Men for fremstillingens del vil det dermed i saker som omhandler sikkerhetsforskriftene være domstolen på NFFs område som vurderer om styremedlemmene er erstatningsansvarlige.

Reglene om selvdømme i NFF finner en i NFFs lov § 13-1 (1). “Domstolen” som opererer på dette området kalles Doms- og sanksjonsutvalget. Utvalget får en innstilling fra NFFs påtalenemd med påtalenemndas syn på saken. En dom fra Doms- og sanksjonsutvalget kan ankes til ankeutvalget.²⁸ Ankes den ikke, vil den være endelig.

Det nevnte eksempelet med overgangen til Veigar Páll Gunnarson fra Stabæk til Vålerenga er også her meget relevant. Her har påtalenemnda kommet med en innstilling på meget strenge straffer²⁹, med store bøter til klubbene og lange utestengelser for de involverte personene. Her var en av de involverte styreleder i Stabæk. Det er ikke innstilt på erstatningsansvar for styremedlemmet, men det er et aktuelt eksempel på hvordan selvdømmeprinsippet fungerer.

2.1.9 Retningslinjer for lege- og sanitetstjeneste ved idrettsarrangement (2007)

Retningslinjene er utformet av Norges idrettsforbund og er ment å oppstille hvordan det medisinske apparatet rundt et idrettsarrangement bør sikres. Selve rettskildeverdien av

²⁸ NFFs lov § 11-12(1) jfr. § 11-10

²⁹ Straffesak 21/2011 – Stabæk Fotball

denne er lav, siden det kun er snakk om retningslinjer. Det kan dermed ikke oppstilles som krav. Her nevnes det for å vise at de finnes. Det skal likevel nevnes at et brudd på en medisinsk retningslinje som har resultert i skade, eller at skade har blitt forverret av eksempelvis manglende førstehjelpsutstyr, kan oppstilles som et mulig moment i en uaktsomhetsvurdering. Jeg kommer tilbake til hvilken betydning de vil ha for styremedlemmers erstatningsansvar.

3 Nærmere om foreningen

3.1 Hva er en forening?

Som nevnt vil oppmerksomheten i min fremstilling legges på idrettsforeningene, da jeg finner dette mest interessant. F.eks. det faktum at det i en idrettsforening ofte sitter personer i styreposisjoner som ikke har reflektert over hvilket ansvar de faktisk har påtatt seg, finner jeg skremmende. Det vil jeg komme tilbake til nedenfor under punktet om personlig ansvar.

Siden det ikke finnes noen lov om foreninger i Norge, finnes det heller ingen legaldefinisjon på hva en forening er.

Brønnøysundregistrene definerer en forening slik;³⁰.

“En forening er en selveiende sammenslutning som skal fremme ett eller flere bestemte formål av humanitær, sosial eller lignende art. Foreninger kan være både åpne og lukkede for allmennheten. Foreningen må ha minst to medlemmer som forener seg om et bestemt formål. Medlemmene deltar i beslutninger som treffes, men er ikke eiere av formuen i foreningen. “

Knophs oversikt³¹ over Norsk rett er også enig i dette utgangspunktet, men går litt dypere, og skiller på økonomiske og ikke-økonomiske foreninger. Denne inndelingen er utbredt i norsk foreningsrett³².

3.1.1 Økonomiske og ikke-økonomiske foreninger

I foreningsretten går det et grunnleggende skille mellom økonomiske og ikke-økonomiske foreninger. De mest kjente foreningene finnes innenfor politiske partier, idrettsorganisasjonene, speiderforeningene, kristne organisasjoner, bileierforeningene

³⁰ <https://www.altinn.no/no/hjelp-til-regelverk/starte-bedrift/for-du-starter/organisasjonsform/forening/> [sitert dato 30.8.11]

³¹ Side 530 og 538

³² Se for eksempel Woxholt, Foreningsrett side 59

og arbeidstakerforeningene. En forening har vanligvis et ikke-økonomisk formål. Slike foreninger kalles gjerne ideelle foreninger. En ikke-økonomisk forening kan likevel arbeide for medlemmenes økonomiske interesse uten og selv drive økonomisk virksomhet. Et eksempel her vil være en fagforening som arbeider for medlemmenes interesser.

En forening kan imidlertid ha et økonomisk formål. En forening med et økonomisk formål vil selv drive økonomisk virksomhet i samhandling med deltakerne eller medlemmene. En del av de økonomiske foreningene faller på flere punkter inn under aksjelovens regler³³. I denne oppgaven avgrenses det mot de rene økonomiske foreningene.

De fleste ikke-økonomiske foreningene mangler relevant lovgivning. Her vil praksis og ulovfestede regler måtte benyttes. Men NIF-loven og dens lovnormer vil være gode rettskilder innenfor fremstillingens område.

Ikke-økonomiske foreninger kan arbeide for ulike formål, slik som allmenntilgode eller ideelle. Som nevnt er foreningstypen som behandles i denne oppgaven idrettsforeninger. Her vil hovedformålet være å fremme fysisk aktivitet.

3.1.2 Organisasjonen

En viktig forutsetning for at en forening skal fungere, er at den har de organer som kreves for å lede foreningen på en hensiktsmessig måte. Dette for å ivareta interne plikter, men også eksternt for å representere foreningen utad.

En forening er en sammenslutning av personer med samme formål. Sammenslutningen har ingen eiere og det er medlemmene som “styrer” foreningen. Dette gjøres via et styre valgt av årsmøtet.

Årsmøtet er foreningens høyeste organ.³⁴ Det at årsmøtet er lagets(foreningens) høyeste myndighet illustreres blant annet gjennom at det er årsmøtet som velger styret.³⁵ Dette

³³ Knophs oversikt over Norges rett, side 530

³⁴ NIFs basis-lovnorm § 10

kan eksemplifiseres videre ved f.eks. låneopptak. Har styret funnet det hensiktsmessig å oppta ett større lån må dette godkjennes av årsmøtet. Er det lenge til neste ordinære årsmøte må det innkalles til ekstraordinært årsmøte. Dette viser at styret forvalter og handler på vegne av foreningen, men er underlagt årsmøtets beslutninger.

NIF-loven er taus på punktet rundt årsmøte og styret. Men i den utarbeidede basis-lovnormen finner vi regler om dette. Lovnormen sier i § 12, punkt 10, at årsmøtet skal velge leder, nestleder og medlemmer til styret. Det er videre et krav i basis-lovnormens § 15 at alle idrettslag skal ha et styre. Styret må bestå av en leder og en nestleder som velges på årsmøtet. Det skal minst være ett styremedlem og ett varamedlem i tillegg til nestleder slik at et styre må bestå av minst fire personer.

Dette kan også forankres i en analogisk tolkning av aksjelovens § 6-3 og stiftelseslovens § 26. I denne forbindelse er analogien til aksjelovene nærmest siden en stiftelse ikke har generalforsamling eller årsmøte. I en stiftelse er styret det øverste organet, jfr. stiftelsesloven § 30.

I mine henvisninger har jeg vist til reglene som gjelder spesielt for idrettslag. Reglene er meget generelle og er like både på foreningsrettsområdet som helhet og som de som er gjeldende på aksjeselskapsområdet. For eksempel at det i et aksjeselskap vil være generalforsamlingen som er det øverste organet.³⁶

Forholdet mellom styret og årsmøtet behandles nærmere under kapittel 5.1.1 om styrets kompetanse og plikter.

Et idrettslag består ofte av grupperinger innenfor foreningen. Disse kalles grupper med sine gruppestyrer. Årsmøtet velger også her hvordan gruppen skal styres³⁷ og det mest hensiktsmessige må være et styre med samme sammensetning som foreningens hovedstyre og da på samme rettslige grunnlag. Idrettslagets hovedstyre vil være

³⁵ NIFs basis-lovnorm § 12 punkt 10

³⁶ Aksjeloven §5-1

³⁷ NIFs basis-lovnorm § 16, 2 ledd

overordnet gruppestyret og vil dermed ha instruksjonsmyndighet overfor gruppestyrene. Gruppestyrene kan kun inngå avtaler med eksterne med hovedstyrets godkjenning³⁸.

Hovedstyret er den øverste ledelsen, men står ikke for den løpende eller daglige driften dersom foreningen har daglig leder. Dersom det er ansatt en daglig leder er det altså denne som har ansvaret for den løpende driften av (daglige ledelsen av) foreningen. Styrets oppgaver vil da være planlegging og gjennomføring av langsiktige mål. Styret skal fastsette retningslinjer for driften og utviklingen, og utarbeide budsjett for kommende periode(r). De daglige oppgavene utføres av daglig leder, og arbeidet vil være oppgaver pålagt av styret som en del av den kontinuerlige utviklingen av foreningen.

Dersom det ikke er ansatt en daglig leder, som er tilfelle i de fleste foreninger, vil styrets oppgaver også omfatte den daglige ledelsen av foreningen.

Foreningen velger selv om det skal ansettes daglig leder³⁹. Dennes kompetanse og plikter vil være hjemlet i egen arbeidsavtale og/eller i foreningens vedtekter⁴⁰. Dersom det er usikkerhet rundt forståelsen av daglig leders kompetanse og plikter kan det hentes noe hjelp fra en analogisk tolkning av de samme reglene i aksjeloven og stiftelsesloven.

³⁸ NIFs basis-lovnorm § 16, 3 ledd

³⁹ NIF-loven og basis-lovnormen sier ingenting rundt punktet om ansettelse av daglig leder og det må dermed være frivillig.

⁴⁰ Arbeidsmiljøloven kan nok også trekkes inn i en slik tolkning.

4 Generelt om styremedlemmers erstatningsansvar

Styremedlemmer i aksjeselskap kan holdes erstatningsansvarlige overfor selskapet, aksjeeier eller andre jfr. aksjeloven / allmennaksjeloven § 17-1. Det er dessverre mindre søkelys på at også medlemmene av det sittende styret i en forening kan bli erstatningsansvarlige. Styremedlemmer i foreninger kan holdes ansvarlig på ulovfestet grunnlag(culpaansvaret). Dette ansvaret er mindre kjent enn styreansvaret i aksjelovene, og styremedlemmer i foreninger er ikke alltid klar over det foreliggende ansvaret. Det må her nevnes at aksjeloven § 17-1 kun er en lovfesting av det ulovfestede culpaansvaret. Det fantes styreansvar før dette kom inn i aksjeloven av 1976.

Siden styrets plikter, og da spesielt erstatningsansvaret i foreninger, ikke er lovregulert, må det hentes inspirasjon fra andre rettsområder, hva gjelder innholdet av ansvaret og i hvilken utstrekning de kan bli holdt ansvarlige. Andre relevante områder vil da være selskapsretten med aksjeloven og allmennaksjeloven og stiftelsesloven. Analogien til stiftelsesloven vil nok være nærmere enn analogien til aksjelovene, men innholdet er mye av det samme siden reglene i stiftelsesloven er laget etter mønster fra aksjeloven.

Både kapittel 17 i aksjeloven og kapittel 7 i stiftelsesloven sier at styremedlemmer kan bli erstatningsansvarlige dersom de forsettlig eller uaktsomt har voldt økonomisk tap. Bestemmelsenes ordlyd er ikke lik, men en tolkning vil føre til nærmest likt resultat. Dette mye på grunn av at ansvaret som nevnt ikke er spesielt for aksjeselskapsområdet.

4.1 Styreansvaret – et individuelt og personlig ansvar

Det følger av stiftelsesloven §§ 56 og 57 og aksjeloven/allmennaksjeloven § 17-1 at styremedlemmene kan bli holdt personlig ansvarlige. Ansvaret er individuelt og kan ikke pålegges styret som sådant. Dette følger av den ulovfestede culpanormen. Et kollektivt ansvar måtte ha hatt uttrykkelig hjemmel.

“Et individuelt ansvar innebærer at man må foreta en konkret vurdering av hvert styremedlems handlemåte for å se om ansvarsbetingelsene er tilfredsstilt for den enkelte”⁴¹

De tre ansvarsbetingelsene må vurderes individuelt for hvert av styremedlemmene. En kan selvsagt komme frem til at flere styremedlemmer kommer i ansvar, men styret som enhet vil som nevnt ikke kunne bli funnet erstatningspliktig.

Dersom flere av styret blir funnet ansvarlige hefter de solidarisk, dette fra den generelle regelen om skade voldt av flere i skadeserstatningsloven § 5-3. Skadelidte kan velge å forholde seg kun til ett styremedlem med sitt krav.⁴²

Den skadelidte kan altså velge hvilket av de ansvarlige styremedlemmene han vil saksøke. I et slikt tilfelle vil det nok være mest naturlig å velge det medlemmet som har best personlig økonomi. Dette for å øke sannsynligheten for å få dekket kravet sitt. Dersom skadelidte kun forholder seg til ett styremedlem selv om det er flere som er ansvarlige, kan disse kreves for regress i ettertid.

“Lar man seg først velge inn i styret for en forening er det dessverre alltid en risiko for at ens egen medvirkning til tapsbringende styrevedtak eller andre beslutninger og unnlatelser av styret kan føre til personlige erstatningskrav mot en selv, nær sagt uansett foreningens størrelse og art.”⁴³

Dette vil si at uansett foreningens formål, størrelse og art vil styremedlemmene ha et personlig ansvar for tapsbringende styrevedtak. Det synes også klart at ansvaret kan gå utover “tapsbringende styrevedtak”, ved for eksempel skade på annen person. Dette kan bli en meget stor kostnad. Mer om dette under eksternt erstatningsansvar.

⁴¹ Normann Aarum, Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper side 68

⁴² Rt. 1972 s. 1323

⁴³ Grette, Styrets erstatningsansvar i foreninger side 2

4.2 Generelt om erstatningsvilkårene

Det er ikke egne regler for hvordan en skal behandle erstatningsrettslige spørsmål⁴⁴. For å løse erstatningsrettslige spørsmål på idrettsområdet må man derfor gå til det alminnelige erstatningsrettsområdet. Her er det oppstilt tre vilkår som må være oppfylt før det kan ilegges erstatningsansvar. Vilkårene er kumulative og innebærer at samtlige vilkår må være oppfylt for at rettsvirkningen skal inntre. Vilkårene følger av rettspraksis og juridisk teori. Nedenfor følger først en kort omtale av disse. Deretter knyttes disse til aktuelle områder i foreningsretten.

4.2.1 Ansvarsgrunnlag

Ansvarsgrunnlaget innebærer at styremedlemmet må ha opptrådt uaktsomt eller forsettlig. Skyldansvaret i Norge er delt i 3. Simpel uaktsomhet, grov uaktsomhet og forsett.

“Uaktsomhet(culpa levis) kalles gjerne simpel uaktsomhet eller vanlig uaktsomhet. Uaktsomheten kan være bevisst(den handlende er klar over at han utsetter omgivelsene for en uønsket risiko) eller ubevisst(den handlende burde ha innsett at han skapte en slik risiko). Ved grov uaktsomhet(culpa lata) er avviket fra den forsvarlige handlemåte større enn ved vanlig(simpel) uaktsomhet. Også den grove uaktsomheten kan være både bevisst eller ubevisst.”⁴⁵ Den tredje skyldgraden i kalles forsett. Dette er ment å ramme de skadegjørende handlingene som gjøres med viten og vilje.

Det mest praktiske i min fremstilling er de uaktsomme handlingene. Dette siden det antas at uaktsomhet oftest er grunnen til skadeforholdet hvor styremedlemmene unnlater å gjøre det som kreves, eller de ikke forstår rekkevidden av det de gjør. For grov uaktsomhet kan uaktsomheten også dekke den bevisste handling. Dersom styret burde visst at eksempelvis vedtaket eller unnlatelsen av å vedta, ville ført til økonomisk tap for andre, vil styret kunne bli funnet erstatningsansvarlig.

⁴⁴ Kjenner, artikkelsamlingen Idrett og Juss side 270

⁴⁵ Lødrup, Lærebok i erstatningsrett side 95

4.2.1.1 Det ulovfestede culpaansvaret

I Norge er et alminnelig objektivt adferdsmønster utgangspunktet. Det er her vi møter på culpanormen. Culpaansvaret er et uaktsomhetsansvar.

“Culpanormen tar sitt utgangspunkt i hva som rimeligvis bør kunne forventes av en innsiktsfull og normalt forstandig person som opptrer på det aktuelle området”⁴⁶

Culpanormen består av et objektivt og et subjektivt element. Den objektive delen består i å kartlegge styremedlemmets plikter og om styremedlemmet har brutt en av disse pliktene som er pålagt ham. En må dermed ta stilling til innholdet av styremedlemmets plikter.⁴⁷ Brudd på disse pliktene vil være viktige momenter i en culpavurdering.

Culpavurderingens subjektive side inneholder en konkret vurdering av om det enkelte styremedlemmet har utvist skyld. Her vurderes det om bruddet på den pålagte plikten kan bebreides som uaktsom. Både handlinger og unnlatelser kan finnes culpøse.

Dersom det foreligger et pliktbrudd, er dette som utgangspunkt uaktsomt dersom styremedlemmet ikke kan påberope seg en subjektiv unnskyldningsgrunn. Dette blir knyttet sammen i en fremstilling av hvilke plikter som foreligger i punkt 5.1.1 og hvilke subjektive unnskyldningsgrunner som kan påberopes i punkt 5.1.2.1.

Culpavurderingen er altså dels en generell norm. Det objektive elementet (pliktdelen) er generell og i utgangspunktet lik i alle saker. Men man tar også med subjektive hensyn fra den aktuelle saken i vurderingen og ser på hvordan en person burde ha opptrådt i forhold til hvordan vedkommende har opptrådt. Forskjellen mellom hvordan personen burde opptre og hvordan den faktisk har opptrådt er det som fører til ansvar.

Både den objektive og subjektive delen av ansvaret må løses ut i fra rettskilder. Den viktigste rettskilden vi har i norsk rett er lovteksten, men siden det ikke finnes lovtekst på foreningsrettssområdet må man ty til andre kilder.

Aktuelle rettskilder på dette området blir som nevnt dermed “spesiallover”, rettspraksis, teori, sedvane og reelle hensyn.

⁴⁶ Lødrup, Oversikt over erstatningsretten side 99

⁴⁷ Perland, Styreansvar etter de nye aksjelovene side 2

NIF-loven, rettspraksis og teori er behandlet i metodekapittelet. For fremstillingens skyld behandles også NIF-loven noe her.

Dersom foreningen er en idrettsforening og innmeldt i NIF er den underlagt “spesialloven” NIF-loven. Denne vil da inneholde plikter styret kan risikere å bryte. I en forening som også bedriver fotball vil NFFs Lov og sikkerhetsforskrifter behandles på samme måte innenfor dette området.

Mer spesifikt må også foreningens egne interne regler som for eksempel styreinstruksen og enkeltinstrukser fra årsmøtet kunne gjelde. Her igjen vil NIF-loven vise seg gjennom den pålagte basis-lovnormen. Denne vil sikre et minimumsnivå for hva som kreves av styret og derfor også inneholde plikter styret risikerer å bryte.

Ved aktsomhetsvurderingen er det gjennom rettspraksis og rettsteori vokst frem vurderingskriterier som tillegges betydning i aktsomhetsvurderingen.

Dette er ikke en sjekkliste som må benyttes ved hver vurdering, men en dommer vil typisk bruke de momentene som har størst tilknytning til saken. Under følger generelt om de viktigste.

Når lovgiver går til det steg å utforme lov eller forskrift⁴⁸ er det normalt for at det ønskes, eller ikke ønskes en gitt handling. Dersom disse overtres står vi overfor et moment som veier tungt i retning av ansvar. Skadevolderen skulle handlet annerledes enn det ble gjort.

Når det finnes en lov eller et sett forskrifter skal disse følges. På foreningsrettsområdet er det lite som er lovfestet, men for idrettsforeninger gjelder som nevnt ovenfor NIF-loven og basis-lovnormen. Er en pålagt plikt brutt, taler det sterkt i retning av ansvar. Videre vil også idrettsforeningens vedtekter være grunnlag for mulige brudd. Vedtektene vil inneholde regler om hvordan styremedlemmene skal opptre og hvordan de skal arbeide. Som vist vil vedtektene ha basis-lovnormen som grunnlag.

⁴⁸ Utarbeides i realiteten ikke av den lovgivende, men av den utøvende statsmakt.

Det neste relevante momentet er hvor stor skadeevne handlingen, eller fravær av handling kan skape. Nå er ikke idrettsforeningers daglige virke det mest risikoutsatte området, men også her vil det være mulig skadeevne. Under dette momentet vurderes handlingens skadeevne. “Jo større risikoen for skade er i det enkelte tilfelle, jo større grunn er det til å vise varsomhet, eventuelt unnlate å handle, eller handle på en annen måte”⁴⁹

Et sentralt spørsmål i denne vurderingen er om skaden kunne vært unngått dersom skadevolder hadde handlet annerledes. Det må da ses på hvordan styret eller styremedlemmene skulle handlet. For å belyse området bedre kan en sammenligning med styrene i aksjeselskap være relevant. Disse styrene bør ta risiko for at selskapet skal utvikle seg og tjene penger, noe som er en av styrets viktigste oppgaver i et AS. Et foreningsstyre har ikke dette målet i sitt arbeid ettersom en forening ikke vil ha som formål å generere overskudd eller avkastning for sine medlemmer. Dermed bør ikke styret i en forening ta særlig risiko. Skulle styret i en forening ta stor risiko vil det kunne være et moment i ansvarsvurderingen da dette ikke bør være en del av deres styrearbeid.

Et annet moment i denne vurderingen er at foreningen ofte kan ha lite penger. Et idrettslag vil eksempelvis ofte være avhengig av “snille onkler”, sponsormidler og støtte fra det offentlige og Norsk Tipping. Flere av støtteordningene er tungroddede prosesser, med forsinkede utbetalinger og betydelige etterslep. Et lokalt eksempel her er Aurskog Finstadbru Sportsklubbs tilbygg til eksisterende idrettshall. Her ble tilbygget ferdigstilt i 2007, mens spillemidlene fra Akershus fylkeskommune ikke er utbetalt fullt ut før i 2012.

I flere av idrettslagene jeg kjenner til er den lokale sparebanken tungt inne med sponsormidler. For disse idrettslagene er det snakk om store summer og handler i realiteten om idrettslagets eksistens. Her sier det seg selv at styret ikke kan gamble eller risikere noe i forvaltningen av foreningen. Pengeforbruket må holdes på et nøkternt og stramt nivå for at aktiviteten i foreningen skal kunne holdes på et ønsket nivå. Dette

⁴⁹ Lødrup, Lærebok i erstatningsrett side 105

viser også at styret bør arbeide med så lav risiko som overhodet mulig, da foreningens økonomi til tider kan være dårlig.

Mulige resultat av gale beslutninger er også forskjellig for styrene i et AS og i en forening. Mens det i et AS er alminnelige formuesskader som oftest kan bli resultatet av et dårlig/galt styrevedtak er det i en forening størst risiko for at styret blir holdt ansvarlig for personskade. Dette viser hvordan de forskjellige styrene må arbeide. Styret i et AS må ta veloverveide beslutninger rundt veien mot høyest mulig økonomisk overskudd, mens et foreningsstyre må sørge for at alt er i orden rundt for eksempel HMS.

Det siste momentet som behandles er skadens omfang. Med det menes at jo større omfang en skade kan få, desto større aktsomhet må påvises.

For et idrettslag anser jeg at den største skadeevnen vil komme fra unnlatelse av sikring og for dårlig forebygging av ulykker. Dette blir som nevnt aktuelt når det gjelder spørsmål om ansvar for personskade. På dette punktet bør en nok være varsom med å trekke paralleller fra styreansvar i AS da reglene ikke sammenfaller.

Skadens omfang avhenger av typen skade, men vil for eksempel ved en tribune som faller sammen kunne bli omfattende.

Andre punkt som må nevnes er at skadeevnen må ha vært synbar eller påregnelig for styrets medlemmer, det må ha foreligget andre handlingsalternativer enn de som fantes og det må foreligge et krav om forebyggende tiltak. Jeg går ikke dypere inn på disse enn å nevne dem.

For å konkludere er altså culpavurderingen en satt norm. Krysser man denne normen kan man bli kjent erstatningspliktig. I vurderingen av om en er erstatningspliktig er det oppstilt flere momenter som teller i retning av ansvar eller frifinnelse.

Resultatet av om en handling har vært culpøs finner man likevel først ved en helhetsvurdering av alle momentene hvor disse stilles sammen for en samlet vurdering. Det vil her være forskjell på momentenes tyngde ved vurderingen. Noen teller mye negativt, mens andre teller litt positivt, osv. Til sist er det imidlertid dommerens skjønn som blir utslagsgivende. Momentene er kun ment som rettesnorer for hva som må med i

vurderingen. Det er dommeren som har det siste ordet for hva som blir resultatet av vurderingen. Det er her de reelle hensynene kommer inn i vurderingen.

4.2.2 Årsakssammenheng

Årsakssammenheng vil si at det må være handlingen eller unnlatelsen av handling som har ført til skaden. I aksjelovene § 17-1 er årsakskravet “erstatte skade som de i den nevnte egenskap forsettlig eller uaktsomt har voldt”. Styremedlemmet kan altså bli funnet erstatningsansvarlig for skade de har voldt. Styremedlemmet må ha forårsaket skaden ved utøvelsen av styrevervet.

Hovedlæren om årsakssammenheng i norsk erstatningsrett er den såkalte betingelseslæren. Dette ble blant annet nevnt i Rt. 1992 s 64 (P-pillem II). Betingelseslæren går kort sagt ut på at “A er årsak til B dersom A er en nødvendig betingelse(vilkår) for B’s inntreden”⁵⁰. Her ser man at hvis man fjerner A fra handlingen, og resultatet ville blitt det samme, er det ikke årsakssammenheng, og A er ikke ansvarlig for resultatet.

4.2.3 Økonomisk tap

Det tredje kravet før erstatningsansvar kan foreligge er at det må foreligge et økonomisk tap. Sakden må kort fortalt kunne måles i kroner og øre. Det vil ikke bli lagt stor vekt på dette vilkåret i min fremstilling, men det tas med for oversiktens skyld.

⁵⁰ Lødrup, Lærebok i erstatningsrett side 254

5 Erstatningsvilkårene knyttet mot styrearbeidet i foreningen

Videre i fremstillingen drøftes når et styremedlem i en forening kan bli holdt erstatningsansvarlig. Jeg vil også forsøke å knytte erstatningsvilkårene til reelle eksempler fra styrearbeidet i en forening.

5.1 Skyldkravet

Skyldkravet behandles først. Her drøftes ansvarsområdene styremedlemmene i sitt arbeid må ha avveket fra, eller unnlatt å utføre for å havne i erstatningsansvar.

5.1.1 Styrets kompetanse og plikter

Skal styremedlemmene kunne ilegges erstatningsansvar må en pålagt oppgave være utført feil eller unnlatt utført⁵¹. Styrets plikter og kompetanse fastsettes først og fremst av årsmøtet, men disse er igjen underlagt NIF-loven og det er dermed denne som er utgangspunktet for styrets plikter i en idrettsforening.

Forholdet mellom årsmøtet og styret er mangesidig og en gjennomgang vil være nyttig. Årsmøtet er foreningens øverste organ jfr. basis-lovnormen § 10⁵². Som utgangspunkt samles årsmøtet en gang i året jfr. basis-lovnormen § 10, men det kan kalles inn til ekstraordinært årsmøte dersom ett av vilkårene i § 14 er tilstede.

Sammenlignes disse reglene med aksjelovens § 5-1 (1), og § 5-6, fremkommer det at reglene på foreningsrettsområdet er sammenfallende med lovteksten i aksjeloven.

Stiftelser har hverken generalforsamling eller årsmøte, og det er derfor ikke regler om dette i stiftelsesloven. I forhold til i foreninger hvor årsmøtet som nevnt velger styret har stiftelsestilsynet kompetanse til å oppnevne og avsette styremedlemmer i stiftelser.⁵³

⁵¹ Se kapittel 4.1

⁵² At Årsmøtet er det øverste organ er fast praksis på foreningsområdet og kan også tolkes analogisk fra selskapsretten hvor generalforsamlingen er det øverste organ.

⁵³ Stiftelsesloven § 29

Årsmøtet i idrettsforeningen er i basis-lovnormens § 12 pålagt flere oppgaver; blant annet å behandle årsregnskapet og vedta idrettslagets budsjett.

Årsmøtet er som nevnt foreningens høyeste organ og de vedtak som treffes der er bindende for lagets øvrige organer.⁵⁴ Styret er derfor bundet av årsmøtets vedtak.

Årsmøtet kan også fatte enkeltvedtak som binder styret i hvordan en enkelt sak skal behandles.⁵⁵ I idrettsforeninger hjemles det gjennom basis-lovnormens § 15, 1, men også via en analogisk tolkning av aksjeselskapsretten. I aksjeselskapsretten hjemles dette i de generelle reglene om generalforsamlingen⁵⁶. Det samme resultatet fremkommer også fra prinsippet om instruksjonskompetanse hvor høyere organ har instruksjonsmyndighet overfor lavere organ.

Som en videreføring av dette vil styret i utgangspunktet måtte etterleve en beslutning fra årsmøtet selv om den i utgangspunktet er erstatningsbetingende.

Men som hovedregel medfører årsmøtets vedtak at styremedlemmene ikke blir erstatningsansvarlige overfor foreningen for følgene av beslutningen⁵⁷. Dermed vil det kunne oppstå ansvarsfrihet for styrets medlemmer siden de gjorde som årsmøtet vedtok. Det ville være urimelig overfor styrets medlemmer at de skulle havne i ansvar når de er pliktig å etterfølge årsmøtes beslutninger.⁵⁸

Styret må likevel ha en plikt til å vurdere på egen hånd og ikke etterfølge vedtak som strider mot vedtekt eller lov⁵⁹. Skulle for eksempel årsmøtet instruere styret til å iverksette beslutning som går i mot foreningens formål kan styremedlemmene holdes erstatningsansvarlige. Dersom årsmøtet beslutter noe styret anser som feil, vil styret ha en plikt til å si ifra om dette, da det for eksempel kjenner saken best og den er innenfor styrets oppgaver i foreningen⁶⁰.

⁵⁴ Kjenner, Idrett og Juss side 68

⁵⁵ Kjenner, Idrett og Juss side 55 og Normann Aarum, Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper, side 58

⁵⁶ Aarbakke m fl. Kommentartutgave til aksjeloven og almennaksjeloven, side 311

⁵⁷ Normann Aarum, Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper, side 200

⁵⁸ Normann Aarum, Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper, side 200

⁵⁹ Normann Aarum, Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper, side 58

⁶⁰ Normann Aarum, Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper, side 206

På den andre siden kan årsmøtet ha blitt involvert på forskjellige måter. Måten årsmøtes beslutning har kommet til på, er relevant for om styremedlemmene kan holdes erstatningsansvarlige i etterkant. Har styret forberedt saken for årsmøtet kan årsmøtet foreta sin vurdering på feilaktig grunnlag og styret vil være nærmere ansvar, siden det var styret som forela beslutningsmaterialet.

Videre kan årsmøtet ha fått saken forelagt til forhåndsgodkjennelse eller ha fått styrets beslutning til godkjenning i ettertid⁶¹. Dette vil kunne resultere i erstatningsansvar for styremedlemmene siden årsmøtet ikke har tatt stilling til sakens innhold på samme måte som styret.

Styret kan heller ikke forelegge en vanskelig sak for årsmøtet kun for å slippe unna ansvar. Er det i tillegg et dårlig eller galt beslutningsgrunnlag slik at saken fremstår “riktig” for årsmøtet, kan ikke styremedlemmene i utgangspunktet gå fri⁶². Her må det kunne oppstilles krav om at materialet som legges frem for årsmøtet er riktig og med nok detaljer slik at det gir tilstrekkelig grunnlag for å fatte en beslutning. Årsmøtet kan også nekte å ta stilling til en sak. Dette dersom den eksempelvis ikke er oppgitt på sakslisten eller ikke er godt nok forberedt⁶³

Som nevnt kan årsmøtet instruere styret på generelt nivå, men også i enkeltsaker. Skulle styret gå i mot instruksjonen vil unnlatelsen som hovedregel ansees som culpøs⁶⁴.

Ønsker foreningens medlemmer å bli kvitt det sittende styret eller enkeltmedlemmer, kan det/de avsettes. Det er Årsmøtet som velger styret og det er derfor årsmøtet som kan “avsette” styret. Dette som en korresponderende myndighet⁶⁵. Dette gjelder også dersom styret eller styremedlemmene er valgt for en gitt periode. Det trenger ikke være

⁶¹ Normann Aarum, Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper, side 201

⁶² Normann Aarum, Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper, side 202

⁶³ Tolkes analogisk fra aksjeselskapsområdet.

⁶⁴ Normann Aarum, Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper, side 203

⁶⁵ Woxholt, Foreningsrett, side 263

noen formell begrunnelse til ønsket om å avsette styret eller styremedlemmer. Årsmøtet står helt fritt⁶⁶. Er det flertall for å fjerne styret eller styremedlemmer kan dette gjøres.

På aksjeselskapsområdet er dette hjemlet i aksjelovens § 6-7(2)

Som vi så på i basis-lovnormens § 14 bokstav C vil det kunne innkalles til ekstraordinært årsmøtet dersom 1/3 av medlemmene ønsker det. Dette som en sikkerhetsventil i tilfelle det er lenge til neste årsmøte.

5.1.1.1 Hvilke plikter som foreligger

Som nevnt er pliktbrudd som utgangspunkt uaktsomt, dersom styremedlemmet ikke kan påberope seg en subjektiv unnskyldningsgrunn. Det må dermed først oppstilles hvilke plikter som påhviler styret og styremedlemmene.

Det er lite som er regulert på foreningsrettsområdet. Dette er nok en av hovedgrunnene til at NIF har utviklet basis-lovnormen. NIFs lovnorm inneholder ufravikelige regler som idrettslaget må ha i sine egne regler.

Det angis fire oppgaver som skal tillegges styret.

Disse er:

Basis-lovnormen § 15,

- “1. Iverksette årsmøtets og overordnede idrettsmyndigheters vedtak og bestemmelser.
2. Påse at idrettslagets midler brukes og forvaltes på en forsiktig måte i samsvar med de vedtak som er fattet på årsmøte/ting eller av overordnet organisasjonsledd. Styret skal videre på se at idrettslaget har en tilfredsstillende organisering av regnskaps- og budsjettfunksjonen, og har en forsvarlig økonomistyring
3. Oppnevne etter behov komiteer/utvalg/personer for spesielle oppgaver og utarbeide mandat/instruks for disse.
4. Representere idrettslaget utad.”

Her hjemles minimumskravene som stilles til styremedlemmene. Spesielt basis-lovnormens § 15 nr. 2 viser dette på en god måte. Her ser vi at et vedtak som sørger for

⁶⁶ Woxholth, Foreningsrett side 264

at idrettslaget bruker mer penger enn de har, eller i verste fall går konkurs som følge av et vedtak fra styret, vil være et brudd på NIFs (og dermed foreningens) basis-lovnorm og dermed være et moment som veier tungt i retning av ansvar.

I samsvar med punkt 2 har styret også ansvaret for idrettslagets midler. Dersom Årsmøtet vedtar å bygge ny tribune og gir styret ansvaret for å bygge og vedlikeholde, vil det nok kunne tolkes inn i bestemmelsen at styret også vil ha ansvaret for at anlegget som midlene er brukt på, er i forskriftsmessig stand. Det brukes ordet forvaltes i bestemmelsen og dette synes jeg i tillegg til at midlene skal håndteres på en riktig måte også hjemler et krav om vedlikehold av eksisterende anlegg.

Videre er det styrets oppgave å vurdere behovet for komiteer og utvalg, og utarbeide instruksjoner til disse. Dette vil nok være et kontinuerlig arbeid, men ikke en viktig oppgave for styret.

Det siste punktet hjemler styrets mulighet til å inngå avtaler. Det er styret som kan binde foreningen til avtaler med utenforstående.

Basis-lovnormen er som nevnt et minimum av hvilke oppgaver som skal tillegges styret. Som en ser av notehenvising 21⁶⁷ i den samme lovnormen er det mulighet for at Årsmøtet legger styret andre oppgaver.

En vurdering av aksjeselskapslovens generelle regler og en sammenligning mellom disse og de angitte reglene i Basis-lovnormen vil her være fruktbar.

I aksjelovens § 6-12 heter det at “Forvaltningen av selskapet hører under styret”. Dette viser at det tillegges styret en forvaltningsplikt.

I ordet forvaltningsplikt, ligger det et ansvar om å forvalte virksomheten i samsvar med vedtekter og generalforsamlingens beslutninger. “Styrets forvaltningsmyndighet omfatter blant annet organiseringen av selskapet, å fatte forretningsbeslutninger i

⁶⁷ Det er ikke noe i veien for at det kan bestemmes at styret skal ha andre oppgaver i tillegg

viktige spørsmål, ansette daglig leder og legge føringer på selskapets nærmere målsetninger.”⁶⁸

Styret skal også som nevnt holde seg løpende orientert om de økonomiske forholdene i foreningen og foreta de nødvendige handlingene for å unngå økonomiske problemer.

Videre finner vi et tilsynsansvar i aksjelovens § 6-13. Her står det å lese: “Styret skal føre tilsyn med den daglige ledelse og selskapets virksomhet for øvrig”. Her fremkommer det at styret må følge med på utøvelsen av den daglige ledelsen. Med dette ansvaret har styret en plikt til å gripe inn, når de anser forvaltningen av virksomheten som uforsvarlig.

Til sist er det oppstilt et informasjonsansvar i aksjeloven § 5-15. Her oppstilles det blant annet at styremedlemmer har informasjonsansvar innenfor gitte områder overfor Generalforsamlingen.

Dette var de mer generelle reglene i aksjeloven. Disse kan i prinsippet ikke benyttes direkte på styret i en forening, men kan helt klart fungere som retningslinjer for hvordan det bør være på foreningsrettsområdet. Det er videre klart at disse reglene er såpass generelle at de må kunne brukes så langt de passer og at styret i en forening absolutt gjør klokt i å se hen til disse overordnede reglene.

Sammenligner en forvalter- og tilsynsansvaret fra aksjeloven med de fire oppgavene i basis-lovnormens § 15 finnes mange likheter.

Styret skal påse at “idrettslagets midler brukes og forvaltes på en forsiktig måte. Styret skal videre påse at idrettslaget har en tilfredsstillende organisering av regnskaps- og budsjettfunksjonen, og har en forsvarlig økonomistyring.”

Her kan en finne både forvalter- og tilsynsansvaret. Forvalteransvaret i første setning og tilsynsansvaret i den andre setningen.

Siden ordet forsiktig er brukt vil det her ligge en forskjell mellom foreninger og AS. I et AS må styret ta større risiko og ordet forsiktig er ikke brukt i aksjeloven. Selve

⁶⁸ Perland, Styreansvar etter de nye aksjelovene side 7.

begrunnelsen for denne forskjellen vil være at i et AS skal selskapet tjene penger og styret kan ikke alltid være forsiktig i sine beslutninger. Det må ofte satses for å kunne tjene penger. Det må fortsatt være krav om kontroll over økonomien, men et krav om forsiktig bruk av midlene kan ikke oppstilles.

Informasjonsansvaret overfor generalforsamlingen som finnes i aksjeselskapsretten er ikke nevnt i basis-lovnormens § 15. Det vil ikke si at dette ansvaret ikke finnes, men at det finnes i en mindre utstrekning. Et styre i et aksjeselskap vil ha et større ansvar overfor deres aksjonærer, enn det vil være i en idrettsforening overfor medlemmene. Mens det i en forening som oftest ikke er penger å tjene på medlemskapet vil ofte hovedformålet i et aksjeselskap være nettopp dette. Det viser at aksjonærene har behov for mer informasjon om selskapets tilstand enn medlemmene har om foreningen. Derimot har styret i en forening et informasjonsansvar overfor Årsmøtet. Det vil være styret som skal avlegge regnskap til årsmøtet. Det er også styret som forbereder flere av sakene som behandles og her vil det være et krav om riktig og utfyllende informasjon.

5.1.1.1.1 Forholdet mellom styret og daglig leder

Forholdet mellom daglig leder og styret bør også berøres. Dette vil på mange måter kunne minne om forholdet mellom Årsmøtet og styret. Siden styret er et høyere organ enn daglig leder, vil det ha instruksjonsmyndighet over denne. Daglig leder vil ha samme plikt som styret til og ikke handle i strid med foreningens vedtekter⁶⁹. Gjør han det vil daglig leder kunne komme i erstatningsansvar.

Det kan diskuteres om det i ansettelsen av daglig leder finnes et styreansvar for at daglig leders kompetanse er tilstrekkelig i forhold til hva stillingen krever. Dersom styret ansetter en klart inkompetent daglig leder kan det anføres at det var erstatningsbetingende uaktsomt av styret å ansette denne. Så når den daglige lederen gjør feil som medfører tap, er det egentlig på grunn av styrets feilansettelse, og styret vil kunne være nærmest ansvar. Det kan stilles spørsmål ved hvor praktisk denne ansvarsvarianten er, men det vil være styrets oppgave å ansette en daglig leder, og det må da kunne stilles krav til styremedlemmenes vurdering av aktuelle kandidater til

⁶⁹ Normann Aarum, Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskap, side 215

denne jobben. Er denne ansettelsen klart feil og den ansatte daglig leder klart inkompetent, vil dette kunne være et moment i uaktsomhetsvurderingen.

Dersom det er ansatt daglig leder er det normalt denne som forbereder saker til styremøtene. Dersom styremedlemmene foretar sin beslutning på galt eller utilstrekkelig grunnlag kan daglig leder bli stilt ansvarlig. Men styremedlemmene har også her ett ansvar for å vurdere om den informasjonen de sitter med er tilstrekkelig. Det faktum at daglig leder som oftest er den med best kjennskap til saken utelukker ikke et mulig erstatningsansvar for styremedlemmene⁷⁰. At de i disse sakene automatisk skal kunne unngå et solidaransvar synes urimelig.

Et siste aspekt som nevnes er arbeidsgiveransvaret etter skadeserstatningsloven § 2-1. Her vil det ha betydning at daglig leder er ansatt. Etter bestemmelsen vil foreningen kunne bli holdt ansvarlig for daglig leders handlinger dersom disse er innenfor det som er rimelig å regne med. Det avgrenses mot å gå dypere ned i denne problemstillingen.

5.1.2 Den enkeltes kompetanse og erfaring

Generelt i AS-styrer er det i rettspraksis satt at den samme ansvarsnormen i utgangspunktet gjelder for alle. Dette har solid dekning i rettspraksis, og her kan for eksempel en dom fra Borgarting lagmannsrett (LB-1995-3002⁷¹) nevnes. Her sies det blant annet: "Det er den normalt forstandige handlemåte for et styremedlem som danner utgangspunktet for fastleggelsen av aktsomhetsnormen. Nærmere krav som kan stilles til det enkelte medlems opptreden, kan nødvendigvis ikke være uavhengig av hvilken kunnskap vedkommende faktisk satt inne med."

Uttalelsen viser klart at utgangspunktet for vurderingen av et styremedlem, er den normalt forstandige handlemåte. Dette gjelder da altså alle styremedlemmene. Videre åpnes det for å stille strengere krav til enkeltmedlemmer med spesialkunnskap⁷². Mer om dette punktet under de subjektive unnskyldningsgrunnene.

⁷⁰ Normann Aarum, Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskap, side 216

⁷¹ Det må nevnes at denne saken gikk videre til Høyesterett hvor den ble hevet etter forlik. Dens rettskildeverdi vil dermed være nokså liten, men vil ha relevans som eksempel på dette området

⁷² Woxholt, Foreningsrett side 351 og Kjenner, Idrett og Juss, side 65

Det kan helt klart stilles spørsmål ved om dette er og bør være like strengt i en forening. Det kan argumenteres for at den generelle aktsomhetsnormen vil kunne settes litt lavere i en forening. Dette siden styremedlemmene ofte ikke innehar samme erfaring eller er like profesjonelle slik som i AS-styrer. Dette kan tolkes ut i fra for eksempel Rt. 1992 s. 93 hvor det tas hensyn til styrelederens erfaring.⁷³ Nå er ikke alle AS-styrer profesjonelle, men generelt vil styremedlemmene i et AS ha en mer profesjonell tilnærming til sitt arbeid enn de i et foreningsstyre.

Den nevnte normen ligger nok likevel ikke langt unna den i AS-styrer.

“Når det gjelder det ansvar enkeltpersoner i ledelsesorganene, i praksis særlig styret, kan pådra seg, må det antagelig gjelde en tilnærmet lik norm for hele styret.”⁷⁴

Styret i foreningen har ansvaret for at foreningen drives på en ordentlig måte. Med dette ansvaret følger det også et individuelt ansvar som igjen ikke er så ulikt det i AS-styrer. Ved for eksempel ren skade på tredjemann, skal ikke denne personen være avhengig av at det er et AS-styre som er ansvarlig for bygget, for å kunne få erstatning. Dette kan illustreres med at en person får en isklump fallende fra et tak i hodet. Personen skal ikke være avhengig av at eieren av bygget er et AS for å kunne få erstatning. Normen bør være lik for alle andre hvor samme skade kan oppstå. Eksempelvis da i foreninger og sameier.

5.1.2.1 Subjektive unnskyldningsgrunner

Igen må en se på utgangspunktet angitt under punktet om culpavurderingen. Som nevnt der vil et styremedlem i utgangspunktet være uaktsom dersom det ikke kan påberopes en subjektiv unnskyldningsgrunn.

Selv om det enkelte styremedlem har “opptrådt rettsstridig eller objektivt sett klanderverdig”⁷⁵ kan medlemmet slippe unna ansvar ved å påberope seg en unnskyldningsgrunn. Dette kan deles inn i subjektive unnskyldningsgrunner og faktisk og rettslig villfarelse. De subjektive unnskyldningsgrunnene behandles her under pkt.

⁷³ Se også flere av dommene på side 33 som stadfester det samme

⁷⁴ Woxholt, Foreningsrett side 351

⁷⁵ Normann Aarum, Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper side 220

5.1.2.1, mens faktisk og rettslig villfarelse behandles nedenfor under pkt. 5.1.2.2 og 5.1.2.3.

Utgangspunktet i de subjektive unnskyldningsgrunnene er at “skadevolder må bedømmes ut fra sin kunnskap om den faktiske situasjon på det tidspunkt som er avgjørende”⁷⁶ De subjektive unnskyldningsgrunnene går videre på egenskaper eller mangel på slike hos styremedlemmet.

Det er i drøftelsen under hentet inspirasjon fra litteratur og rettspraksis fra aksjeselskapsretten. Dette anses som så generelle “regler” at de kan brukes nærmest direkte på foreningsrettsområdet.

En måte å unngå ansvar på, er om man kan anses som ikke å ha skjønt eller ikke burde skjønt at vedtaket kunne føre til tap. Men på den andre siden er det styremedlemmet selv som bærer risikoen for sin eventuelle manglende kompetanse.⁷⁷ Dette er en meget uskarp linje og en må kunne vise at en ikke forsto. Det kan i mange tilfeller være vanskelig å “bevise” at man ikke forsto hva vedtaket handlet om. En må også bevise at man ikke burde ha forstått, så at denne grensen er meget uskarp synes klart.

Som nevnt er utgangspunktet at den samme normen gjelder for alle styremedlemmene. Men som det skal vises under finnes det rettspraksis på at individuell kompetanse blir vektlagt. “Unntak kan tenkes hvor ett eller flere av medlemmene er innvalgt på grunn av sin særlige kompetanse, for eksempel en revisor eller en jurist”⁷⁸.

Dette bekreftes også gjennom rettspraksis:

- Rt. 1992 s. 93 hvor det trekkes frem at styrelederen “var bedriftsøkonom og hadde en omfattende erfaring på dette område”

- LB-2008-120826 der det sies at styreleder “hadde erfaring som deltaker, daglig leder og styremedlem i flere bransjer, og hans kompetanse fra forsikringsbransjen skjerper

⁷⁶ Andenæs, Aksjeselskaper og almennaksjeselskaper side 657

⁷⁷ Andenæs, Aksjeselskaper og almennaksjeselskaper, side 658

⁷⁸ Woxholt, Foreningsrett side 351 og Kjønner, Idrett og Juss, siden 65

kravene til hans aktsomhet. Han må derfor ha vært innforstått med de spesielle hensyn som stilte krav til hans aktpågivenhet som styreleder i EIA.”

- LA-1999-705 der det sies “hadde slike posisjoner i selskapet og slik erfaring, at de ikke kan unnskylde seg med manglende regnskapsmessig innsikt”

Her fremkommer det at kompetanse og erfaring skjerper kravene til aktsomheten. Det virker dermed klart at det bør kunne stilles strengere krav til for eksempel en jurist som kan mer om det juridiske enn andre styremedlemmer. Dette kan problematiseres videre ved om denne personen er valgt inn på grunn av sin utdanning eller om dette ikke var grunnen. Er styremedlemmet ansvarlig for andre sider av styrearbeidet, selv om vedkommende er jurist, er det ikke like klart at det kan ilegges ansvar for feil i det juridiske arbeidet.

Vurderingen kan også bli forskjellig hvis et styremedlem er rekruttert internt som eksempelvis daglig leder. Denne vil ha større krav på seg til å kjenne til foreningens relevante forhold og kan dermed lettere komme i ansvar, enn for eksempel et varamedlem som ikke kjenner sakene like godt.

Dette går på at dersom det enkelte styremedlem har kunnskap eller erfaring som burde tilsi en mer gjennomtenkt beslutning, bør dette kunne forventes.

Et siste unntak som behandles er om nyvalgte styremedlemmer enklere kan slippe unna erstatningsansvar siden de er nye i styret. Det er dels svart bekreftende på dette i Rt. 1979 s. 393. Her var det en daglig leder som ble funnet å kunne unnskyldes med at han ikke hadde rukket å få oversikt over likviditeten i bedriften. Dette må kunne tolkes videre inn mot styremedlemmene og tillate en viss periode før en er blitt kjent med alle aspekter i bedriften. Siden styremedlemmer ikke har den samme kontakten med bedriften som en daglig leder vil denne “innkjøringsperioden” kunne vare lenger for et styremedlem enn daglig leder. Et motargument mot dette, vil være kravet om en bør sette seg inn i foreningens ve og vel før en takker ja til et styreverv. Dette er likevel vanskelig å gjennomføre, da en ikke har krav på samme informasjon som utenforstående.

På den andre siden kan man ikke hevde å være dummere eller mer uvitende enn man faktisk er. Det nytter heller ikke å hevde at man ikke har rukket å lese gjennom tilsendte styrepapirer, eller ikke tok stilling til vedtaket og kun stemte som flertallet. Slike anførsler nytter ikke og vil ikke føre frem.

Man bedømmes altså etter hva man forsto eller burde forstått ut i fra hva som kan forventes av en person med den erfaring/kompetanse. Denne grensen er som nevnt uskarp og en kan ikke stole på dette momentet for å unnslippe ansvar.

Det finnes også andre momenter som har betydning i vurderingen om erstatningsansvar. Det første jeg velger å nevne er hvor profesjonelt styret og foreningen er. Eksisterer foreningen utelukkende for å tjene som samlingspunkt rundt idrett, eller har foreningen klare økonomiske målsetninger. Dette vil være et viktig moment i vurderingen. Med det menes at det må vurderes hvor nært foreningens virksomhet ligger opptil et ordinært økonomisk formål. Dersom foreningens formål kun er økonomisk vil det ikke gis like stort slingsringsmonn for gale økonomiske beslutninger fra styret. De kan dermed lettere blir funnet erstatningsansvarlige enn i en forening uten økonomisk formål. På oppgavens område, nemlig idrettsforeninger, vil det i hovedsak ikke være et økonomisk formål og styret kan gis et noe større slingsringsmonn i sitt arbeid.

På aksjeselskapsområdet tolkes styreansvaret ut i fra aksjelovens § 6-12, punkt 2 og 3. Det må sies å stilles strenge krav til et AS-styre hvor det er et økonomisk formål. Dette vil da være gjennom forvaltningsansvaret i § 6-12, men også gjennom tilsynsansvaret i § 6-13. Et styre i et AS skal holde seg oppdatert om selskapets økonomiske stilling og kan fastsette retningslinjer for virksomheten.

Dersom formålet i foreningen er økonomisk vekst og gevinst, må medlemmene i foreningen kunne forvente at styret har tilstrekkelig og nødvendig kompetanse. En forening med et økonomisk formål antas å bli bedømt etter mange av de samme momentene som et AS.

En forening uten et uttalt økonomisk formål vil også være underlagt mange av de samme kravene, men de erstatningsbetingende handlingene har ikke det samme skadepotensialet og styret kan ha litt større spillerom når det kommer til gale beslutninger. Men ansvaret for å følge med i foreningens økonomi er like strengt.

Herunder blant annet å holde orden i foreningens midler og sørge for forsvarlig regnskapsførsel.

Hvis det er profesjonelle aktører som sitter som styremedlemmer og har godt betalt for vervet, vil dette tale for et strengere ansvar, enn om man ikke mottar honorar i en liten forening.⁷⁹ Honoraret vil aldri være et ”vilkår” for erstatningsansvar, men kan være et moment i uaktsomhetsvurderingen. Et styre som ikke mottar honorar for sitt arbeid kan også komme i akkurat det samme ansvaret. Dette er nok kun et moment i vurderingen som kan føre til ansvar, nettopp når en ligger nært opp til ansvar allerede fra andre momenter. Størrelsen på honoraret vil nok også kunne oppstilles som et moment. Tjener styret gode penger på sine styreverv må medlemmene kunne forvente at det utføres en god jobb. Får man utbetalt et meget lite honorar nærmest for syns skyld, kan det ikke stilles samme kravet som ved store honorar. Ett eksempel, på siden av oppgavens område er i sameier. Her sitter ofte styret uten honorar, men er ikke av den grunn uten mulig erstatningsansvar.

5.1.2.2 Faktisk villfarelse

Ved vurderingen av om handlemåten var culpøs eller ikke, må man klarlegge hva styremedlemmet visste eller burde visst om de faktiske forhold⁸⁰.

Med den faktiske villfarelsen menes at styremedlemmet skal bedømmes etter sin egen oppfatning av de faktiske forhold. Er styremedlemmet ukjent med de faktiske forholdene skal han bedømmes etter sitt syn på saken. På den andre siden skal styremedlemmet, dersom det var uaktsomt å ta feil av de faktiske forholdene, illegges ansvar for uaktsomheten. Dette siden uaktsomhet kan føre til ansvar i erstatningsretten. Det er hva han visste eller burde visst som er poenget.

5.1.2.3 Rettsvillfarelse

Med rettsvillfarelse menes at styremedlemmet ikke er klar over at handlingen han begår er regelstridig. Han må dermed vise at han ikke kjente til pliktene han har brutt. I norsk rett er det kun i enkelte tilfeller ansvarsbefriende å være i rettsvillfarelse.

⁷⁹ Woxholt, Foreningsrett, side 351

⁸⁰ Normann Aarum, Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskap, side 226

På vårt område vil det, som nevnt oftest være andre normer enn lov som er brutt. Siden selvdømmeprinsippet følges og det er gitt egne normer og regler⁸¹ for hvordan en skal forholde seg kan prinsippet om rettsvillfarelse tolkes ganske direkte inn på foreningsrettsområdet. Å hevde at man ikke kjente til en regel fra eksempelvis basis-lovnormen, når denne skal ligge i foreningens vedtekter kan ikke tas hensyn til.

På et mer generelt nivå er styreansvaret kjente prinsipper som relativt allmenne regler på styreansvarsområdet. Det krever ikke stor innsats for å finne frem til informasjon om styreansvaret. På den andre siden må det nevnes i formildende retning at NIF-loven og basis-lovnormen ikke er allment kjente regler og at rettsvillfarelse oftere kan forekomme på dette området enn i det alminnelige lovverket. Men som tidligere nevnt, lovnormen styrer innholdet i klubbens vedtekter. Påtar en seg et styreverv i en forening, må et minimumskrav være å ha kjennskap til foreningens vedtekter.

Noe på siden kan her nevnes NIF-lovens § 11-3. Her oppstilles det at “manglende kjennskap til straffebestemmelser eller konkurranseregler (kampregler) etter at disse er gjort kjent i samsvar med § 11-1 fjerde ledd, er ikke straffebefriende eller straffenedsettende”

Bestemmelsen samsvarer i realiteten til det som i alminnelig strafferett kalles rettsvillfarelse. Bestemmelsen kan videre brukes for å vise hvordan rettsvillfarelsen er implementert i praksis, og at det finnes få ansvarsbefriende tilfeller på dette området.

5.1.2.4 Rom for utvikling og gale vedtak

Til slutt må det nevnes at det må “være et visst rom for styrets handlefrihet til å treffe “gale” vedtak, særlig i styrets vurdering av hvilke tiltak som tjener til å realisere foreningens formål”⁸²

Styret må få muligheten til å utvikle både seg og foreningen. Dette vil som oftest kunne resultere i noen feilskjær på veien. Graden av feilene er selvsagt viktig. Graverende feil kan ikke aksepteres, men det er viktig at det tillates noen feil for å ha et fruktbart

⁸¹ Eksempelvis NIF-loven og basis-lovnormen

⁸² Grette, Styrets erstatningsansvar i foreninger side 3

styrearbeid. Dette momentet står nok også sterkere i et styre hvor medlemmene ikke er profesjonelle. Her må det gis litt mer slingringsmonn før en handling kan medføre erstatningsansvar enn i et profesjonelt styre. Det må kunne forventes mer av et profesjonelt styre enn av et styre i en liten forening. På den andre siden må det likevel kunne kreves et visst minimumsnivå. Et styremedlem kan ikke dekke seg bak dette momentet, dersom medlemmet generelt gjør en dårlig jobb.

5.2 Årsakssammenheng

Det neste vilkåret som behandles er årsakssammenheng. Generelt kan det sies om dette vilkåret at det må foreligge årsakssammenheng mellom handlingen eller unnlatelsen av handling, og tapet som kreves dekket.

5.2.1 Uenighet om vedtak

Et mulig brudd i årsakssammenhengen er dersom et styremedlem er uenig i det aktuelle vedtaket og hevder dette. Dersom man deltok på det aktuelle styremøtet i foreningen og uttrykkelig stemte i mot styrevedtaket som senere skapte erstatningsansvar, vil ikke kravet til årsakssammenheng være oppfylt. Hvis en stemmer mot vedtaket som er erstatningsbetingende vil en i utgangspunktet gå fri fra ansvaret.⁸³

Det er ikke krav om at uenigheten er protokollert for å unngå ansvar, men av hensyn til å kunne bevise i ettertid at man stemte mot, bør uenigheten protokolleres.

Som nevnt vil styret ha et ansvar for å vurdere en beslutning selv om det er instruert fra Årsmøtet i hvordan beslutningen skal bli. Dette kan brukes som ett eksempel på når det vil være mulig å si seg uenig i vedtak, siden en ser at beslutningen er gal selv om instruksjonen kommer fra Årsmøtet.

Den videre oppførselen til styremedlemmet vil også ha betydning her. Hvis man har stemt mot et vedtak, men blir med videre på det man anså som uforsvarlig drift, kan dette bli sett på som en aksept og at man dermed er innenfor erstatningsansvaret igjen.

⁸³ RG 1954 s. 541

5.2.2 Fravær og passivitet

Styremedlemmer som var fraværende på vedtakstidspunktet slipper i utgangspunktet ansvar. Men for å være sikker på dette bør styremedlemmet i etterkant helt klart “reservere seg tydelig mot vedtaket, ellers kan de risikere å bli ansett for å ha godtatt beslutningen ved passivitet.”⁸⁴ Her må det kunne sies at når en får kjennskap til vedtaket vil det foreligge et krav om å si ifra til styrets leder/protokollfører om sin mening. Gjør en ikke dette og vedtaket fører til tap, vil man kunne bli funnet erstatningspliktig sammen med de andre selv om man ikke har stemt. Dette siden medlemmets passivitet i etterkant av møtet har bundet medlemmet til vedtaket.

På den andre siden kan dette bli annerledes dersom det fraværende styremedlemmet har spesiell kompetanse eller spesielle kunnskaper. I slike tilfeller kan det være mulig å bevise årsakssammenheng mellom fraværet og den erstatningsskapende handling, siden de resterende styremedlemmene hadde fulgt ekspertens råd om han hadde vært til stede og da hadde stemt annerledes.⁸⁵ Dersom beslutningen ville blitt annerledes med eksperten til stede kan det bevises sammenheng mellom fraværet og den gale beslutningen de øvrige i styret tok. Eksperten kan dermed være nærmere ansvar dersom denne ikke i ettertid av den gale beslutningen uttrykkelig har vist sin uenighet gjennom eksempelvis styreprotokoll.

5.3 Økonomisk tap

For helhetens skyld må også dette vilkåret nevnes selv om det ikke skiller seg mye fra de samme reglene på AS-området. De mulige erstatningsformene omtales kun kort siden de ikke er relevante for styremedlemmers erstatningsansvar.

Det er som nevnt krav om at skadelidte må ha lidt et økonomisk tap for at erstatningsansvar skal kunne foreligge. Dette må i utgangspunktet være målbart i kroner og øre.

⁸⁴ Grette, Styrets erstatningsansvar i foreninger side 2

⁸⁵ Normann Aarum, Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper side 236

Den skadelidte skal ikke komme økonomisk dårligere ut av et erstatningsoppgjør enn om skaden ikke hadde skjedd. Den skadelidte skal altså stilles som om skaden ikke har skjedd. “Prinsippet om full erstatning følger av skl. §3-1 og er fulgt opp i rettspraksis”⁸⁶ I dette prinsippet ligger det også at man heller ikke skal tjene på skaden. På grunn av dette følger det av skl. § 3-1, 3 ledd, at det kan gjøres fradrag for trygde- og forsikringsytelser i erstatningen. Det vil si at støtte som mottas fra det offentlige eller fra forsikringsselskaper, som kan tilbakeføres til skaden, vil komme til fradrag i erstatningssummen.

Selve utmålingen av personskadeerstatningen deles ofte inn i forskjellige grupper. Er den skadelidte påført inntektstap skal dette erstattes i sin helhet. Dette gjelder også fremtidig inntektstap, dersom skadelidte har blitt dels eller helt arbeidsufør.

Det neste punktet er at eventuelle ekstrautgifter skal dekkes. Dette er ekstrautgifter personen har hatt i forbindelse med det inntrufne. Dette kan typisk være tannlegeutgifter. Det er sagt i rettspraksis i blant annet Rt 1993 s. 1547, at det kan kreves erstattet de utgifter som er “rimelige og nødvendige” følger av skaden.

Foreligger det en “varig og betydelig skade av medisinsk art”⁸⁷ kan man få dekket det som kalles menerstatning. Det er her ikke snakk om et direkte økonomisk tap. Her vurderes hvordan livet vil arte seg etter at skaden inntraff. For en idrettsutøver som trives med aktivitet og muligens også har inntekter fra idretten, er det enkelt å se at tap av muligheten til å drive aktiviteten vil være et vesentlig tap i livskvaliteten.

Den siste formen for erstatning er oppreisning. Dette skal dekke skadelidtes “tort og smerte”⁸⁸. Denne kan kun benyttes når skaden er utført forsettlig eller grovt uaktsomt og antas og ikke være særlig praktisk på vårt område.

⁸⁶ Kjenner, artikkelsamlingen Idrett og Juss side 273

⁸⁷ Skadeserstatningsloven § 3-2

⁸⁸ Skadeserstatningsloven § 3-5

6 Internt erstatningsansvar

I dette avsnittet drøftes det interne erstatningsansvaret. Med det interne erstatningsansvaret menes ansvaret styremedlemmene kan pådra seg overfor foreningen, eller noen som er tilknyttet foreningen. Med “tilknyttet foreningen” tenker jeg på medlemmer og ansatte i foreningen.

I selve inndelingen mellom internt erstatningsansvar og forholdet utad er det hentet inspirasjon fra Woxholths bok Foreningsrett⁸⁹. Ansvaret utad, dvs. overfor andre, drøftes under i avsnitt 7.

Videre i fremstillingen går jeg inn på hvilke erstatningsansvar som kan realiseres seg i en forening.

6.1 Foreningen som skadelidt

Her vil foreningen som skadelidt behandles. Men foreningen og medlemsfellesskapet kan identifiseres. Lider foreningen et økonomisk tap som skadelidt, vil dette påvirke medlemmene direkte. Kommer foreningen i erstatningsansvar vil også dette påvirke medlemmene ved for eksempel foreningens konkurs eller dårligere aktivitetstilbud.

“De klareste tilfeller i denne kategori er når foreningen lider tap som følge av styrets forbryterske adferd”⁹⁰ Dette kan eksemplifiseres gjennom underslag eller tyveri. Dette vil helt klart gi styret ansvar.

⁸⁹ Her bruker han betegnelsen “erstatningsansvaret internt” om både medlemsfellesskapet og det enkelte medlem som skadelidt, mens han bruker “forholdet utad” om f.eks kreditorer og tredjemenn. Dette i motsetning til aksjeselskapsretten hvor ansvaret overfor selskapet betegnes som “internt ansvar”, mens ansvar overfor enkeltaksjonærer og andre er “eksternt ansvar”.

⁹⁰ Grette, Styrets erstatningsansvar i foreninger, side 3

“Også utelatt eller mangelfull kontroll med administrasjonens håndtering av foreningens midler kan føre til styreansvar”⁹¹. Her vil uærlige ansattes handlinger kunne føre til styreansvar. Dette ansvaret antas å kunne deles med daglig leder. Årsaken er at daglig leder er nærmest de ansatte og bør oppdage slike forhold raskere enn styret. Daglig leder kan også være uærlig og da er det kun styret som har ansvaret for å fange opp dette.

Et godt eksempel på dette finner vi i Norges Idrettsforbund(NIF). Idrettspresident og styreleder Kjell O. Kran ble i 2005 dømt til å betale 10.000 for overtredelse av NIFs lover.⁹² Driften hadde medført et meget stort underskudd uten at Kran var klar over dette. Lederen i Domsutvalget Lars E. Frisvold sier “Styret har ved uaktsomhet sovet litt i timen og har brukt mer penger enn de har hatt. Men det er ikke begått noe underslag”. Det er altså ikke underslag i denne saken, mer et dårlig stykke arbeid.

Den ansvarsbetingende uaktsomheten gikk her ut på at styret og spesielt styreleder Kran ikke har fulgt opp idrettens regnskaps- og revisjonsregelverk. Kran ikke visste om de reelle regnskapstallene i NIF og skaffet seg heller ikke oversikt, noe han burde gjort som styreleder og Idrettspresident. Et hovedpunkt ser ut til å være at NIF-lovens § 4-4 punkt i om kontroll av økonomien, ikke er overholdt. Det er angitt noen punkter i et regelsett som kalles Regnskaps- og budsjettbestemmelsene, men det avgrenses mot å gå inn i disse. Kjell O. Kran gikk etter dette av med umiddelbar virkning.

Det bør også nevnes at styremedlem Steinar Arvesen ble frikjent siden han hadde tatt “nødvendige forbehold”. Lederen i domsutvalget uttaler her “Arvesen tok sine forbehold og mer skal det ikke til for å bli frikjent”. Det må nevnes at lederen i domsutvalget hevder ansvarsfritakelsen vel absolutt. Han har for så vidt rett i sitt utsagn, men etterfølgende oppførsel og om forbeholdet er protokollført kan som vist få betydning.

⁹¹ Grette, Styrets erstatningsansvar i foreninger, side 3

⁹² NIFD-2005-9

Jeg har ikke funnet forbeholdene oppgitt, men i en nettavis⁹³ nevnes det at “Steinar Arvesen skjønte at økonomien til idrettsforbundet løp løpsk i 2002. Han uttrykte sin skepsis på styremøtene. Dette ble protokollført”. Det skal vises noe varsomhet når primærkilden er en nettavis, men Arvesen er intervjuet i samme artikkel, så det kan se ut som om forbeholdene var mot den økonomiske driften.

Her vises dermed både det at man kan unnsnippe erstatningsansvar ved å vise sin uenighet og også at det er smart å få uenigheten protokollført. Styremedlem Arvesen slapp erstatningsansvar på grunn av sine forbehold.

6.2 Det enkelte medlem som den skadelidte

Dersom styret ikke overholder sine plikter overfor enkeltmedlemmet ved at det eksempelvis beslutter et rettsstridig vedtak og medlemmet lider et økonomisk tap er det i utgangspunktet mulig å ilegge styremedlemmene erstatningsansvar.

“For at medlemmet kan fremme krav om erstatning for sitt tap, må tapet være et såkalt særtap, dvs. at tapet må ramme nettopp dette medlemmet og ikke også de øvrige medlemmer.”⁹⁴.

Det kan ikke være snakk om et tap som har rammet mange. Det må være et tap som kun rammet en enkeltperson. Det vil også kunne føre til ansvar hvis en gruppe av medlemmer er rammet, men resultatet blir det samme. Spørsmålet er om det enkelte medlem har en særinteresse som er annerledes fra foreningens interesse. At tapet ikke rammer alle medlemmene er forskjellen fra når foreningen er den skadelidte.

“Dersom styrets beslutning i disse og lignende saker er truffet på usaklig grunnlag og det uriktige vedtaket fører til økonomisk tap for det potensielle eller aktuelle medlemmet, vil et krav eller søksmål mot styret ofte bli fremmet”⁹⁵

Grette har ingen eksempler på denne noe bastante uttalelsen, og jeg har heller ikke funnet noen selv. Dette kan begrunnes med at dette ikke vil være særlig praktisk her i motsetning til i selskapsretten hvor den nok enklere kan skje at en enkeltaksjonær kan bli skadelidt.

⁹³ <http://www.nettavisen.no/sport/arkiv/ovrig/article473517.ece>

⁹⁴ Grette, Styrets erstatningsansvar i foreninger side 4

⁹⁵ Grette, Styrets erstatningsansvar i foreninger, side 4

Dersom det tillates litt oppkonstruering kan jeg imidlertid illustrere innholdet med et eksempel. Dette blir mest for å belyse hva som menes med dette punktet. Hvis styret nekter et medlem å konkurrere og dette medlemmet er så mye bedre enn de andre deltakere i sin gren vil man ha nektet medlemmet en klar seier og pengepremie. Hvis styret nekter dette på uriktig grunnlag vil medlemmet kunne fremme et krav om å få premiesummen erstattet av styremedlemmene.

6.3 Ansatt som skadelidt

Her er vi inne på arbeidsrettsområdet og gjeldende regler vil være mer formaliserte. Det er de samme reglene som gjelder for arbeidsgivere og ansatte i foreninger som for de samme i andre organisasjoner og bedrifter. Det mest aktuelle for min oppgave er reglene om helse, miljø og sikkerhet(HMS). Dette er et område som kan medføre store skader og da påfølgende store erstatningsoppgjør. Arbeidsmiljøloven §§ 3-1 og 3-2 hjemler reglene om HMS. Dette går på arbeidsgivers plikter. Dersom en forening har ansatt daglig leder vil dette ansvaret kunne føres tilbake til den som har det daglige ansvaret for ansatte. Men det kan ikke være tvil om at det overordnede ansvaret for at foreningen følger norsk lov må sies å ligge hos styret. Styret har som vist instruksjonsmyndighet over daglig leder og har dermed også et spesielt HMS-ansvar.

Styret kan heller ikke la HMS-arbeidet `skure og gå` for så å skylde på daglig leder ved en eventuell sak. Vet de eller burde visst at HMS-reglene ikke blir etterfulgt i foreningen foreligger det et krav om handling for å kunne unngå ansvar.

Arbeidsmiljølovens § 3-5 fastsetter at alle arbeidsgivere plikter å gjennomføre kurs i HMS. Det vil være mest praktisk at det er daglig leder i en forening som gjennomfører dette kurset, men hvis daglig leder er eneste ansatt vil arbeidsgiver i realiteten være Årsmøtet og indirekte styret. Det vil da være styret som må gjennomføre kurset. Det vil her holde at styret gir en av styremedlemmene HMS-ansvaret slik at det ikke er nødvendig at hele styret må på kurs.

Eksempler på saker som kan ramme styret på dette området kan være at det ikke måkes på taket av en flat hall og taket detter ned. Skadepotensialet vil her være enormt, med mulige skader på både bygg og mange personer. Kan styret klandres for at tung våt snø

ikke ble fjernet og bygget holdt forskriftsmessig stand, kan dette føre til et personlig erstatningsansvar av store summer for det enkelte styremedlem.

Det er ikke bare ansvaret for de fast ansatte som kan medføre styreansvar. I alle idrettslag står frivilligheten meget sterkt. Idrettslagene drives mye på dugnadsånd. “Frivillige regnes vanligvis ikke som arbeidstakere, men det finnes unntak. En forening kan bli å anse som arbeidsgiver for frivillige når det gjelder bestemmelser i arbeidsmiljøloven som skal verne om arbeidstakernes helse, miljø og sikkerhet.”⁹⁶

De frivillige regnes altså ikke som arbeidstakere i den normale betydningen, men med tanke på de frivilliges sikkerhet har arbeidsgiver/dugnadsarrangør krav på å sørge for at HMS-sikkerheten er ivaretatt. Dette ligger dermed som et minimumsansvar og skal sørge for at frivilliges sikkerhet er ivaretatt.

Jeg ønsker spesielt å nevne en gruppe frivillige. Det er flere idrettslag som bruker såkalte pensjonistlag. Dette er pensjonister som utfører arbeid for eksterne parter, hvor idrettslaget får betalt for tjenesten. Et godt eksempel jeg har funnet er fra mitt lokale idrettslag. Her ble pensjonistlaget brukt til å male et kommunalt hus. I forkant av malejobben gikk daglig leder i idrettslaget aktivt inn og foretok en risikovurdering av jobben. Her vurderte han hvilke sikkerhetsrutiner som måtte være i orden før de frivillige begynte å jobbe. Dette var for eksempel sikkerheten ved bruk av stige og lift. Dette belyser godt hva som kreves av idrettslaget selv ved bruk av frivillige.

Selve styreansvaret på dette området vil være meget likt som for idrettslagets egne ansatte. Er ikke HMS-sikkerheten i orden for de frivillige vil det kunne føre til styreansvar. Når styret er klar over at idrettslaget bruker frivillige, må det forventes at de også må være klar over HMS-ansvaret for de frivillige. Det er vanskelig å se at et styremedlem som er klar over bruken av frivillige, kan hevde at vedkommende ikke er klar over kravet til HMS.

⁹⁶ http://www.arbeidstilsynet.no/fakta.html?tid=229957#Regnes_frivillige

7 Forholdet utad

Med forholdet utad menes når eksterne parter kan ha krav på erstatning fra styremedlemmene. Dette kan være kreditor, eller person(er) som blir skadet som følge av mangelfullt anlegg eller sviktende rutine.

Det er i erstatningsretten forskjell på erstatning i og utenfor kontrakt. Med erstatning utenfor kontrakt menes forhold hvor det ikke foreligger noen avtale mellom skadevolder og skadelidt. Disse reglene omfatter de fleste personskader, og skade på ting hvor det ikke er noe kontraktsforhold mellom skadevolder og skadelidte

Med erstatning i kontraktsforhold menes forhold hvor en utleder sin rett fra en eksisterende avtale. Denne oppstiller rettigheter og plikter for hver av partene.

Punktet det legges mest vekt på i fremstillingen nedenfor er personskade på tredjemann.

7.1 Ansvar overfor kreditorer

Det dreier seg her om erstatning i kontraktsforhold. Dersom det inngås en avtale, som ikke oppfylles, kan kreditor få en rettighet overfor foreningen eller styremedlemmene. Som et utgangspunkt kan kreditor selv velge hvem han vil rette sitt krav mot, dersom ansvarsbetingelsene overfor styret er oppfylt.

Nedenfor vil derfor hovedvekten av drøftelsen ligge på når kreditor retter sitt krav direkte mot styremedlemmene, men det vil også til sist i punkt 7, nevnes noe om regressmuligheten til foreningen. Det kan argumenteres for at ansvaret for å dekke evt. regress fra foreningen kunne være et internt ansvar, da som et forhold mellom foreningen og styrets medlemmer, men det synes klart at dette hører til under overskriften “forholdet utad”. Dette siden det opprinnelige kravet kommer fra en ekstern part.

Det er etter basis-lovnormens § 15 (4) styret som representerer idrettslaget utad. Dette innebærer blant annet å inngå avtaler i idrettslagets navn. Denne rettigheten kan være overlatt til styreleder eller daglig leder med fullmakt. Den som beslutter at avtalen inngås, må før selve inngåelsestidspunktet vurdere foreningens økonomi og betalingsevne. Det kan også være gitt fullmakter med beløpsgrense slik at avtalene med en verdi over en gitt størrelse, skal besluttet av styret.

I disse tilfellene og de uten fullmakt, vil styremedlemmene ha en individuell plikt til å vurdere om foreningens betalingsevne er god nok til å inngå den aktuelle avtalen. Det må også kunne kreves en vurdering av avtaler selv om disse er innenfor eksempelvis daglig leders fullmakt, da styret er dennes overordnede organ.

Det aktuelle for denne delen av fremstillingen er når foreningen ikke er solvent og kreditoren ikke får sitt krav dekket derifra. Spørsmålet er dermed om styret burde ha forstått at foreningen ikke kunne oppfylle forpliktelsen ved forfall.

Det må besvares på samme måte som andre erstatningsmessige vurderinger.

For det første må det foreligge et ansvarsgrunnlag. Culpanormen består som nevnt av et objektivt og et subjektivt element. Det objektive elementet er spørsmålet om styremedlemmet har brutt en av de plikter han er pålagt. Dermed vil en drøftelse av innholdet av hvilke plikter dette gjelder, stå sentralt. Styremedlemmenes plikter i idrettslagene finner en som nevnt i basis-lovnormens § 15 og i de eventuelle instruksjonene fra årsmøtet. Disse kan være generelle eller gjelde enkeltsaker.

Det stilles krav til en forsiktig bruk av idrettsforeningens midler og for å kunne illegge erstatningsansvar, må det dermed ha vært uaktsomt å inngå avtalen med kreditoren, fra styrets ståsted. Er det uaktsomt av styremedlemmene å inngå avtalen, vil dette være et moment som taler sterkt i retning av erstatningsansvar. Dette styrkes også videre av basis-lovnormens § 15 (2) hvor det oppstilles krav om at styret skal “påse at idrettslagets midler brukes og forvaltes på en forsiktig måte”. Dersom man inngår en avtale som ikke kan betjenes, må det sies å bryte med forsiktig forvaltning av idrettslagets midler. Begrunnelsen er sviktende økonomi som styret må ha vært eller burde ha vært klar over.

For det andre må det være årsakssammenheng mellom uaktsomheten og tapet kreditoren påberoper seg. Det må altså være et tap som kan knyttes til uaktsomheten.

Det tredje vilkåret er som nevnt økonomisk tap. Det er kun det tap kreditoren har lidt som skal dekkes. Det er i utgangspunktet dermed kun de direkte tapene som dekkes. Dette som for eksempel at kreditoren har kjøpt inn tilvirkningsdeler fra andre for å få sitt produkt til foreningen klart. Denne kostnaden er lidt tap for kreditoren og skal kunne kreves dekket. Eksempelvis I Rt. 1975 s. 198 ble det sagt at uteblitt fortjeneste ikke dekkes. I motsatt retning kan det anføres at det er et tap siden han har regnet med denne inntekten. Det er mulig denne er lagt inn i budsjetter og tap av denne inntekten vil gå utover driften. Men det klare utgangspunktet er likevel at fortjeneste ikke dekkes.

7.1.1 Forholdet til offentlige myndigheter

Dette må også nevnes kort. På aksjeselskapsområdet er det gjennom rettspraksis⁹⁷ fastslått at styret har et overordnet ansvar for at det betales skatt. De har også ansvar for at det utarbeides klare ansvarslinjer og fullmakter, slik at betaling av skatt blir håndtert riktig. Under begrepet skatt tolker jeg også inn merverdiavgift og arbeidsgiveravgift. Regelen om styrets overordnede ansvar kan tolkes analogisk over på oppgavens område da regelen må sies å være meget generell.

Det kan anføres at dette ansvaret burde ligge hos en regnskapsfører eller lignende ettersom det i de fleste tilfeller vil være denne som har ansvaret for å utføre oppgaven. Men samme dom som henvist til i fotnote 97, fastslår også at styret har det overordnede ansvaret med at betalingen faktisk gjøres, selv om oppgaven i utgangspunktet utføres av andre. Dette spesielt dersom økonomien er i en kritisk situasjon, noe som kan forekomme i en idrettsforening.

Dermed vil styrets medlemmer ha det overordnede ansvaret for at dette gjøres og kan bli funnet erstatningsansvarlige dersom skattebetalingen ikke utføres.

⁹⁷ LB-2009-139781

7.2 Styremedlemmenes ansvar for foreningens egne anlegg

I Norge har vi gjennom flere dommer, sett at eier kan ilegges erstatningsansvar.

Den første høyesterettsavgjørelsen som påla arrangør/eier ansvar for en utøvers skade, var Skibakke-dommen i Rt. 1987 s 1346. Dette er også stadfestet i rettspraksis senere. I de såkalte Stryn-dommene, Rt. 2000 s. 1991(Stryn-dom 1) og Rt 2001 s 1221(Stryn-dom 2) ble også eier ilagt erstatningsansvar.

Det dreier seg her som såkalt erstatning utenfor kontraktsforhold. Dette er som nevnt erstatningsansvar i forhold hvor det ikke foreligger en kontrakt mellom skadevolder og skadelidt.

Det vil her primært være foreningen som blir erstatningsansvarlig, men dersom det kan påvises at styrets medlemmer har brutt en norm, som for eksempel basis-lovnormen, kan det medføre at styrets medlemmer blir solidarisk ansvarlige.

Det aktuelle for denne delen av fremstillingen er dermed spørsmålet om styret kan bebreides for at anlegget var mangelfullt. Det som dermed er aktuelt å finne ut er hvilke forsømmelser som må foreligge fra styret for at man kan si at de har handlet erstatningsbetingende uaktsomt.

Det vil her som ellers måtte foreligge et ansvarsgrunnlag, årsakssammenheng mellom forsømmelsen og skaden, og et økonomisk tap.

Styret vil som vist få sine oppgaver fra årsmøtet og foreningens vedtekter.

Dette kan deles inn i en generell og spesiell del.

Den mer generelle delen finnes i basis-lovnormen § 15 punkt 2. Her sies det blant annet at man skal "Påse at idrettslagets midler brukes og forvaltes på en forsiktig måte"

Her må det kunne antas at man kan innfortolke drift og vedlikehold av eksisterende anlegg i ordet "midler".

Dette vil da innebære et generelt ansvar for at alle anlegg driftes og vedlikeholdes på en ordentlig måte. Gjøres ikke dette og det er årsakssammenheng mellom det mangelfulle vedlikeholdet og skaden som har oppstått kan styremedlemmene bli funnet erstatningsansvarlige.

Den spesielle delen finnes i basis-lovnormens § 15, nr. 1. Her står det at styret skal “iverksette årsmøtets og overordnede idrettsmyndigheters vedtak og bestemmelser”. Som nevnt har årsmøtet kompetanse til å instruere styret i enkeltsaker. Eksempelvis om årsmøtet har vedtatt å sikre alle målbur og instruert styret til å påse at dette blir gjort. Dersom dette ikke blir gjort, vil det være et brudd på styrets plikt og ansvar etter basis-lovnormens § 15 (1). Ettersom det er et brudd på styrets pålagte plikter vil det her være sammenheng mellom handlingen og skaden som har inntruffet, og styrets medlemmer kan dermed bli funnet erstatningsansvarlige.

7.2.1 Styrets ansvar for personskade

Med personskade menes her utenforstående uten tilknytning til idrettslaget. Dette kan være forbipasserende, deltakere i konkurranse eller publikum som blir skadet. Dette vil i en viss grad også kunne være foreningens egne medlemmer, men ansvaret må sies å tilhøre under punktet “forholdet utad”.

Styreansvaret vil her være å utføre de oppgaver som kreves for at personskader ikke skjer. Det vil fortsatt kunne skje ulykker som ingen har skyld i, men styret må gjøre det de kan for å unngå ulykker og identifisere alle risikoer innenfor deres ansvarsområde. Leier styret for eksempel en buss som de vet eller har grunn til å frykte har dårlige bremses kan de havne i ansvar overfor de som sitter i bussen, men også de eller den bussen eventuelt treffer/skader.⁹⁸

7.2.1.1 HMS/internkontroll

Først ønsker jeg å forklare litt dypere av hva som legges i de to begrepene. HMS-ansvaret er ansvaret for helse, miljø og sikkerhet. Dette er som oftest rettet mot egen bedrift og egne ansatte. Det mange ikke er klar over er at ansvaret utad er like viktig og at det her ofte kan bli snakk om høyere erstatningssummer enn ved internt HMS-ansvar. Dette siden skadene kan ha et enormt skadepotensial.

Internkontroll eller risikovurdering⁹⁹ er en mekanisme for å forsikre seg om at HMS-ansvaret følges opp. Dette er typisk en risikovurdering med påfølgende sjekklister for å

⁹⁸ Woxholt, foreningsrett side 405

⁹⁹ <http://www.arbeidstilsynet.no/fakta.html?tid=207361>

påse at alt er i orden. I et idrettslag kan dette eksempelvis være brannvern. Her bør en sjekkliste inneholde krav om at brannvarsler finnes og virker, at brannslukkingsapparat finnes og virker, at nødutganger ikke er avsperrret osv. Deretter må det utarbeides en handlingsplan som inneholder hvilken frekvens en bør ha på kontrollene. Brannvern er meget viktig og manglende brannvern har et stort skadepotensial, så regelmessige kontroller av nødutganger, slukkingsapparat og varsler må gjennomføres.

De mest nærliggende eksemplene finnes i den daglige sesongavhengige driften av idrettslaget. Her tenker jeg for eksempel på snømåking, grusing av glatte partier og fjerning av farlig is. Ansvar for at oppgavene blir utført kan tillegges daglig leder, men skulle det skje en ulykke vil styret som vist ha det overordnede ansvaret for anleggene og dermed kunne bli funnet erstatningsansvarlig.

Et aktuelt eksempel er fra 2010 og Oslo da Robin Helmersen fikk en isklump i hodet og lå lenge i koma. Her er eierne av bygget tiltalt for uaktsom legemsbeskadigelse med grunnlag i mangelfull oppfølging ved snøsmelting. Det dannet seg isklumper og isspyd som datt ned fra et bygg og ned på Helmersen. I tingretten ble gårdeier og driftsleder dømt til henholdsvis 75 og 60 dagers fengsel. Det ble i tillegg idømt erstatningsansvar for de to og selskapet de er ansatt i, på totalt 3 millioner kroner. Saken er ferdig behandlet i tingretten og har blitt anket.

En kan spørre seg om idrettslag har det samme strenge styreansvaret som et styre i et næringsdrivende selskap. I et idrettslag sitter det ofte styremedlemmer nærmest på dugnad. Svaret på dette må være ja. Ansvar er akkurat det samme, med noen mulige unntak. Mulige unntak kan gå på hva som kan kreves av den enkelte, som nevnt under overskriften kompetanse og erfaring, og da på grunn av medlemmets profesjonalitet og kunnskap. Den som er så uheldig å bli skadet, skal ikke være avhengig av at den som eier bygget er profesjonell for å kunne få erstatning. Denne personen har samme rettigheter uavhengig av hvem som eier bygget. Dette kan belyses via et annet styreansvarsområde, sameier og borettslag. Også her kan styret bli funnet erstatningsansvarlig. Dette er det svært få som er klar over når en tar på seg et styreverv i et lite boligsameie. Dette viser at det ikke er størrelsen og profesjonaliteten det kommer an på. Det ligger uansett et minimumsansvar i bunnen for alle styretyper.

Den som har ansvaret er etter Arbeidstilsynet “Den som leder virksomheten plikter å sørge for systematisk oppfølging av krav regelverket stiller til HMS i sin bedrift”¹⁰⁰

I en forening uten daglig leder vil dette ansvaret enkelt kunne plasseres på styret. I foreninger med daglig leder vil denne ha HMS-ansvaret, men det må kunne sies at styret likevel har det overordnede ansvaret. Styret skal kjenne til HMS-ansvaret i foreningen og dermed følge opp at arbeidet som nedlegges på dette området er tilfredsstillende. Styret har også ansvar for daglig leders HMS.

De neste punktene kan ses som eksempler på hvilket ansvar for anleggene som påligger styremedlemmene, og hvordan skader kan ramme dersom styret ikke utfører denne delen av arbeidet på en ordentlig måte.

7.2.1.2 Styrets ansvar for deltakere i konkurranse

Med deltakere i konkurranse menes fotballspilleren, håndballspilleren osv. Det nevnes under eksternt erstatningsansvar, men dette kan selvsagt også ramme egne medlemmer.

Det klareste ansvaret finner vi rundt sikring av banen, utstyr og området idretten utføres på. Et eksempel som viser dette på en god måte er veltesikring av fotball og håndballmål, her konkretisert ved fotballmål.

I NFFs sikkerhetsforskrifter står det i 2.5.1 følgende “Arrangøren har ansvaret for spillernes, dommernes, funksjonærens og publikums sikkerhet.”

Etter samtale med NFF og anleggssjef Ole Myhrvold om dette, virker NFFs mening bak denne teksten klar. Dette omfatter sikring av for eksempel målbur. Det finnes såkalte veltesikre mål, men NFFs egne turneringsbestemmelser for de turneringer NFF arrangerer sentralt (4 øverste divisjoner for menn og 2 øverste divisjoner for kvinner) viser tydelig NFFs mening om veltesikre mål. Her sies det blant annet at alle mål skal være fast forankret i bakken.

Dermed må det kunne sies å foreligge et ansvar for at målene enten er veltesikre eller at de er forankret i bakken. Etter NFFs egne turneringsbestemmelser må den klare anbefalingen være å forankre selv veltesikre mål.

¹⁰⁰ <http://www.arbeidstilsynet.no/fakta.html?tid=207426>

Etter et enkelt søk på Google fant jeg 4 saker hvor små barn har fått et målbur i hodet eller over seg. Så sent som i august 2011 fikk en 10 år gammel gutt et målbur over seg¹⁰¹. Det er dessverre også registrert ulykker med enda verre resultat. Etter samtale med Politiet har jeg funnet 1¹⁰² sak hvor den skadede døde av skadene fra målet som falt over ham. Her ble den ansvarlige kommunen i etterkant ilagt en foretaksstraff på 100.000 kroner for manglende sikring. Dessverre har også våre naboer i Sverige opplevd dødsfall da en gutt døde etter å ha fått et usikret håndballmål i hodet¹⁰³.

Det vil nok være den daglige ledelsen som har det praktiske ansvaret for at dette er i orden i foreningen, men styremedlemmene må sies å ha det overordnede ansvaret for sikkerheten på egne anlegg med tilhørende utstyr. Dersom ikke veltesikkerheten er ivaretatt og målet skader en annen person vil det være et moment som taler for ansvar i culpa-vurderingen.

7.2.1.3 Styrets ansvar for publikum

Med publikum menes den mulige skaderisikoen det ligger i å ha publikum tilstede på et idrettsarrangement. Selv i lave divisjoner kan det bli en del publikum og det er særlig her tribunene kan være av ulik kvalitet. Jeg har funnet flest og best eksempler innenfor fotballen, men de fleste av reglene må sies å være like aktuelle på andre områder, som for eksempel håndball.

NFFs sikkerhetsforskrift 2.1.1 sier “dersom arenaen er utstyrt med tribuner, ståtribuner eller sittetribuner, skal disse være byggeteknisk godkjent. Dette er baneieiers ansvar. Og som vist, styret kan identifiseres med eier dersom det ikke har utført pålagte oppgaver på en tilfredsstillende måte. Med byggeteknisk godkjennelse menes at det for tribunen, av godkjente myndigheter, er fastsatt et maksimalt antall personer/tilskuere, samt at andre sikkerhetsmessige forhold er kontrollert og ivaretatt.”

¹⁰¹ <http://www.rbnett.no/lokal/molde/article372918.ece>

¹⁰² Jeg har klare indikasjoner på ytterligere flere saker, men det har ikke lyktes å få disse bekreftet.

¹⁰³ <http://www.adressa.no/nyheter/utenriks/article1229138.ece>

Som en ser av sikkerhetsforskriften skal tribunen være byggeteknisk godkjent. NFF har utviklet en sertifiseringsordning hvor tribunen må sertifiseres annethvert år. Jeg går ikke spesielt gjennom denne sertifiseringsordningen.

Det å sitte som styremedlem må kunne anses å forutsette en kjennskap til om foreningen har en tribune eller ikke. Om styremedlemmene kan sies å ha visst om eller burde visst om at tribunen vår i dårlig forfatning uten å ha gjort noe med det, kan dette være et moment i culpa-vurderingen.

Dette kan tolkes ut i fra den såkalte tribune-dommen RG 1958 s. 300. Her ble det ikke ilagt ansvar for eier, siden feilen på tribunen ikke var synlig utenfra. Det som dermed kan tolkes ut i fra dette, er om feilen hadde vært synlig, kunne dette stilt seg annerledes.

Opp gjennom tiden har det vært store tribuneulykker med store skader.

Disse nevnes kort for å belyse skadepotensialet som må sies å være enormt.

1. Heysel, Belgia i 1985

Avsperringen av det såkalte «nøytrale område» viste seg å være altfor spinkelt.

Dette var et gjerde som skulle skille supporterne fra hverandre. Da gjerdet kollapset oppstod det kaos hos Juventus-fansen.¹⁰⁴ 39 supportere døde.

2. Hillsborough, England i 1989

Her døde det 96 personer, mens hele 766 ble skadet på grunn av et for stort antall tilskuere¹⁰⁵. De fleste eller alle de omkomne ble klemt i hjel mot gjerder inne på tribunen.

7.2.1.4 Styrets ansvar for medisinsk beredskap

Jeg innfortolker dette punktet under punktet om ansvar for egne anlegg da identifiseringen til foreningens anlegg og konkurranser synes nærmest.

¹⁰⁴ <http://no.wikipedia.org/wiki/Heysel-tragedien>

¹⁰⁵ <http://no.wikipedia.org/wiki/Hillsborough-tragedien>

Når mange mennesker er samlet vil det kunne være behov for medisinsk assistanse. Dette gjelder fortrinnsvis for deltagere da det er her skaderisikoen er størst, men også for publikum.

Som nevnt i metodekapittelet er det oppstilt en egen norm for dette, Retningslinjer for lege- og sanitetstjeneste ved idrettsarrangement fra 2007. Det er her oppstilt forskjellige retningslinjer vedrørende skadepotensialet¹⁰⁶.

Retningslinjen om lege forsterkes av et upublisert tilfelle omhandlet i boken Idrett og Jus “Retten frifant de saksøkte; det kunne ikke stilles krav om at det ved en kretslagskamp var lege til stede”¹⁰⁷

Dette er relevant for fremstillingen, siden det som vist ovenfor finnes eksempler på at eier er blitt ilagt ansvar. Styret vil som vist kunne identifiseres med eier og brudd på en av disse retningslinjene vil dermed kunne brukes som ett moment som taler for ansvar i en uaktsomhetsvurdering for de ansvarlige styremedlemmene.

7.3 Kan foreningen kreve regress?

Foreningen kan bli holdt erstatningsansvarlig dersom kreditor går på foreningen ved kontraktsbrudd. I disse tilfellene vil typisk både foreningen og styremedlemmene hefte solidarisk overfor den skadelidte. Dermed kan skadelidte velge hvem han vil forholde seg til, og denne kan videre kreve regress fra de andre¹⁰⁸.

Dermed vil det under dette punktet behandles om foreningen kan kreve regress for denne erstatningssummen dersom styremedlemmene faktisk er de ansvarlige.

Det må her skilles på strafferettslig foretaksstraff¹⁰⁹ og sivilrettslig erstatningsansvar. Foretaksstraffen retter seg mot foreningen som foretak og hjemler ikke erstatningsansvar for styremedlemmene.

¹⁰⁶ Krav om førstehjelpsutstyr i punkt 2.3.1 og at det anbefales at det skal være sanitetspersonell med ambulanse tilstede ved enhver lagidrettskonkurranse og kamp, og det skal være lege i nærheten med kort utrykningstid

¹⁰⁷ Kjenner, artikkelsamlingen Idrett og Juss side 286

¹⁰⁸ Skadeserstatningsloven § 5-3 nr. 2

¹⁰⁹ Jfr. straffeloven § 48a andre ledd.

Derimot vil et sivilrettslig erstatningsansvar kunne bli håndtert annerledes.

Allmenne, ulovfestede regressregler vil være avgjørende for om foreningen kan reise krav mot styremedlemmene.

Selv om styremedlemmene og foreningen hefter solidarisk, kan resultatet bli at styremedlemmene må bære ansvaret fullt ut i regressoppgjøret. Dette er avhengig av styremedlemmenes skyld¹¹⁰. Det må her påvises erstatningsansvar ut i fra de samme vilkårene som ved enhver erstatningsvurdering.

Dermed vil foreningen i etterkant kunne kreve de ansvarlige styremedlemmene for det tilsvarende beløp som kreditor krever, dersom erstatningsvilkårene er oppfylt på styremedlemmets side.

Det er i regressoppgjøret lagt inn en sikkerhetsventil i lovverket, jfr. skadeserstatningslovens § 5-2 hvor erstatningsansvaret kan lempes ut i fra en vurdering av blant annet skadens størrelse og den ansvarliges økonomiske bæreevne.

¹¹⁰ Skadeserstatningsloven § 5-3 nr. 1

8 Avslutning

Det foreligger helt klart et erstatningsansvar for styremedlemmer i foreninger. Dette har heller ikke vært bestridt. Dette erstatningsansvaret er på mange områder meget likt det erstatningsansvaret som foreligger i selskapsretten. Dette skyldes mye at det lovfestede uaktsomhetsansvaret¹¹¹ kun er en lovfesting av det ulovfestede culpaansvaret. Det fantes styreansvar før dette kom inn i aksjeloven av 1976. Dette er altså ikke et spesielt ansvar på aksjerettsområdet.

Styremedlemmers erstatningsansvar må kunne sies å være et strengt ansvar, noe mange ikke er klar over.

Som fremstillingen viser bør en vise varsomhet med å akseptere et styreverv, selv i en idrettsforening, dersom en ikke har nødvendig kompetanse. Erstatningsansvaret er et mangefasettert ansvar med nyanser og detaljer det kan være vanskelig å sette seg inn i. Det kan være vanskelig nok for personer med nødvendig spesialkunnskap som eksempelvis jurister å sette seg inn i alle sider av ansvaret. At personer uten denne utdannelsen bør tenke seg meget godt om, før de takker ja til et styreverv, synes klart.

Det finnes styreansvarsforsikringer som tegnes for å kunne unnslippe ansvaret. Dette gjøres som oftest av styret som enhet. Jeg har ingen eksakte tall fra foreningsområdet, men vil ikke tro dette er særlig utbredt. I aksjeselskapsretten er det heller ingen fast praksis på at man har denne type forsikring, men her er det nok blitt vanligere de siste årene. Siden det som nevnt ofte sitter personer uten nødvendig kjennskap til reglene rundt eksempelvis fremstillingens overskrift vil den klare anbefalingen til alle foreningsstyrer med økonomi og anlegg av en viss størrelse å tegne denne forsikringen.

Det kan oppstilles argumenter for behovet av en foreningsrettslov. Det finnes mange foreningstyper og mange personer som er med i en eller flere foreninger. Området inneholder mange sider som muligens best ville blitt ivaretatt i en egen lov. Men

¹¹¹ Se aksjeloven § 17-1

motargumentet mot dette er nettopp det at det er så mange typer og områder. Det må antas at en eventuell fremtidig lov på området ikke vil forsøke å gjennomføre en detaljert lovgivning av hele området. Videre egner nok området seg dårlig til ufravikelig lovgivning da foreningenes formål, art og omfang er så forskjellig.¹¹²

Et annet argument mot lovgivning på feltet er selvdømmeprinsippet. Skulle foreningsrettsområdet være gjennomregulert ville dette prinsippet miste sin betydning. Dersom alle lovbrudd skulle gå for det ordinære domstolsapparatet ville selvdømmedomstolene falle bort.

¹¹² Woxholt, Foreningsrett side 104

9 Litteraturliste

Litteratur

- Ragnar Knoph, Knophs oversikt over Norges rett, 12 utgave. Oslo, 2004
- Gunnar Martin Kjenner(Redaktør), Idrett og Juss. 3 utgave. Oslo 2004
- Peter Lødrup, Oversikt over erstatningsretten (Damm & Søn) 2006
- Peter Lødrup, Lærebok i erstatningsrett, 5 utgave, 2 opplag(Gyldendal) 2006
- Advokatfirmaet Grette, Betraktingen Styrets erstatningsansvar i foreninger/organisasjoner(2001)
- Geir Woxholt, Foreningsrett, Oslo 2008
- Kristin Normann Aarum, Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper, Oslo 1994
- Magnus Aarbakke mfl. Kommentartutgave til aksjeloven og almennaksjeloven, Oslo 2004
- Torstein Eckhoff. Rettskildelære Oslo 2001
- Olav Fr. Perland, Artikkelen Styreansvar etter de nye aksjelovene. (1999)

Nettsider

- <https://www.altinn.no/no/hjelp-til-regelverk/starte-bedrift/for-du-starter/organisasjonsform/forening/>[sitert dato 30.8.11]
- <http://www.lovdata.no/nif/hifl-20070512-0001.html#map0>[sitert dato 30.8.11]
- <http://www.idrett.no/tema/lover/Sider/basislovnorm.aspx>[sitert dato 30.8.11]
- <http://www.jusstorget.no/article.asp?Key=2&FagKey=148>[sitert dato 30.8.11]
- http://www.arbeidstilsynet.no/fakta.html?tid=229957#Regnes_frivillige[Sitert dato 9.9.11]
- <http://www.arbeidstilsynet.no/fakta.html?tid=207426>[sitert dato 13.9.11]

- <http://no.wikipedia.org/wiki/Hillsborough-tragedien>[Sisert dato 16.9.11]
- <http://no.wikipedia.org/wiki/Heysel-tragedien>[Sisert dato 16.9.11]
- http://ekstranett.fotball.no/Documents/Klubblisens_menn/Klubblisenskapitlene/Lisenskriterier-Infrastrukturkriterier.pdf[Sisert dato 20.9.11]
- http://ekstranett.fotball.no/Documents/Klubblisens_menn/Retningslinjer/Retningslinjer-Infrastruktur.pdf[Sisert dato 20.9.11]
- http://www.fotball.no/Documents/PDF/2011/Lov_og_reglement/Sanksjonsreglement_hefte_2011.pdf?epslanguage=en[Sisert dato 21.10.11]
- <http://www.rbnett.no/lokal/molde/article372918.ece>[Sisert dato 1.11.11]
- <http://www.adressa.no/nyheter/utenriks/article1229138.ece>[Sisert dato 1.11.11]
- <http://www.arbeidstilsynet.no/fakta.html?tid=207361>[Sisert dato 6.11.11]
- <http://www.fotball.no/System-pages/arkiv/?topicId=3346>[Sisert dato 18.11.2011]
- <http://www.nettavisen.no/sport/arkiv/ovrig/article473517.ece>[Sisert dato 19.11.2011]

